

Treball de fi de grau

Títol

Llums i ombres de la novel·la adolescent: anàlisi del panorama actual a través d'entrevistes a escriptors, editors, adolescents i institucions

Autor/a

Mireia Folguera Núñez

Tutor/a

Lluís Reales Guisado

Departament	Departament de Mitjans, Comunicació i Cultura
Grau	Periodisme
Tipus de TFG	Projecte
Data	27/05/2015

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català:

Llums i ombres de la novel·la adolescent: anàlisi del panorama actual a través d'entrevistes a escriptors, editors, adolescents i institucions

Castellà:

Luces y sombras de la novela adolescente: análisis del panorama actual a través de entrevistas a escritores, editores, adolescentes e instituciones

Anglès:

Lights and shadows of the teenage novel: study of the present scene through interviews with writers, publishers, teenagers and institutions

Autor/a:

Mireia Folguera Núñez

Tutor/a:

Lluís Reales Guisado

Curs:

2015/15

Grau:

Periodisme

Paraules clau (mínim 3)

Català:

novel·la, adolescents, hàbit, lectura, entrevista

Castellà:

novela, adolescentes, hábito, lectura, entrevista

Anglès:

novel, teenagers, habit, reading, interview

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:

Anàlisi de la situació actual de la novel·la adolescent a Catalunya a través de deu entrevistes. S'estudia el món del llibre adolescent des de tres perspectives: a nivell cultural, a nivell econòmic i a nivell d'hàbits i consum. Els entrevistats són: Jordi Sierra i Fabra, Gemma Lienas, David Cirici, Laura Borràs, Anna Canyelles, Marià Marín, Marinella Terzi, Patrizia Campana, Berta Pladevall, Georgina Folguera, Àurea Rebull i Mònica Torrallardona.

Castellà:

Análisis de la situación actual de la novela adolescente en Cataluña mediante diez entrevistas. Se estudia el mundo del libro adolescente desde tres perspectivas: a nivel cultural, a nivel económico y a nivel de hábitos y consumo. Los entrevistados son: Jordi Sierra i Fabra, Gemma Lienas, David Cirici, Laura Borràs, Anna Canyelles, Marià Marín, Marinella Terzi, Patrizia Campana, Berta Pladevall, Georgina Folguera, Àurea Rebull y Mònica Torrallardona.

Anglès:

Analysis of the current situation of the teenage novel in Catalonia through ten interviews. The teenage book world is studied from three perspectives: at a cultural level, at an economic level and at a habits and consumption level. The interviewed ones are: Jordi Sierra i Fabra, Gemma Lienas, David Cirici, Laura Borràs, Anna Canyelles, Marià Marín, Marinella Terzi, Patrizia Campana, Berta Pladevall, Georgina Folguera, Àurea Rebull and Mònica Torrallardona.

Compromís d'obra original*

L'ESTUDIANT QUE PRESENTA AQUEST TREBALL DECLARA QUE:

1. Aquest treball és original i no està plagiat, en part o totalment
2. Les fonts han estat convenientment citades i referenciades
3. Aquest treball no s'ha presentat prèviament a aquesta Universitat o d'altres

I perquè així consti, afegeix a aquesta plana el seu nom i cognoms i el signa:

Mireia Folguera Núñez

***Aquest full s'ha d'imprimir i lliurar en mà al tutor abans la presentació oral**

Índex

Introducció.....	2
Procés metodològic.....	3
Marc teòric.....	5
Bases teòriques	5
El món lector adolescent: unes quantes dades	10
Entrevistes	13
JORDI SIERRA I FABRA	13
DAVID CIRICI.....	20
GEMMA LIENAS	27
ANNA CANYELLES.....	35
LAURA BORRÀS.....	43
BERTA PLADEVALL i GEORGINA FOLGUERA.....	47
MARIÀ MARÍN I TORNÉ	54
MARINELLA TERZI.....	60
PATRIZIA CAMPANA	64
ÀUREA REBULL i MÒNICA TORRALLARDONA	69
Conclusions	72
Bibliografia.....	75

Introducció

Aquest estudi pretén fer una panoràmica de la situació actual de la novel·la per a adolescents. Mitjançant deu entrevistes a diferents parts que formen part del món de la literatura adolescent, es tracten diferents aspectes que envolten el llibre juvenil.

En un món on cada vegada les noves tecnologies i les pantalles tenen un paper més important en les nostres vides en diferents àmbits, és important donar un cop d'ull a un element tan bàsic com un llibre. Vivim rodejats d'aparells electrònics i noves tecnologies que ens faciliten la vida en diversos àmbits: ens ofereixen un munt de possibilitats respecte a la manera de comunicar-nos, ens proporcionen entreteniment, ens faciliten procediments quotidians del nostre dia a dia, etc. En aquest context, m'ha semblat adient fer un treball que em permetés descobrir fins a quin punt els llibres segueixen sent essencials i fonamentals en la nostra vida. I no és que mai hagi dubtat d'aquest fet, ja que personalment considero que un llibre és valuós en tots els sentits, però he cregut convenient que podia aprofitar a fer aquest Treball de Fi de Grau per aprofundir una mica més en tot el que ens proporciona la lectura, en la situació del llibre com a producte en si mateix i en l'entorn on aquest es troba.

Segons el Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans¹, un llibre és un “conjunt de fulls escrits posats en l'ordre en què han d'ésser llegits, especialment reproducció impresa d'una obra en fulls de paper reunits per plec formant un tot”. Però més enllà de la definició del llibre com a objecte físic, un llibre és moltes altres coses: és entreteniment, és descobrir, és viatjar, és aprendre, és adquirir habilitats lingüístiques... En definitiva, qui té un llibre i llegeix obté diferents avantatges en tots els sentits. Amb tot, no podem oblidar que la lectura és un activitat que un comença a aprendre de petit i que va adquirint importància al llarg de tot el període de formació de l'individu. És per això que aquest treball analitza la situació del llibre per a adolescents. L'adolescència constitueix una etapa de canvis i de creixement personal cap a la persona adulta que arribarem a ser i és per aquest motiu que tot el que ens aporta la lectura adquireix encara més importància dins l'etapa adolescent.

Aquest treball, a la vegada que ofereix una mirada dins l'entorn del llibre per a adolescents, també aporta una sèrie de veus de diferents persones que recolzen la idea que un llibre és valuós i és clau per al creixement personal dels infants i adolescents, els quals no deixen de ser un reflex de la nostra societat i representen el nostre futur. I aquí és on es justifica el fet que aquest sigui un projecte periodístic en format d'entrevistes.

Estic finalitzant la carrera de Periodisme i resulta lògic voler posar en pràctica els coneixements apresos al llarg d'aquest període universitari en aquest projecte de fi de carrera, a través del gènere periodístic de l'entrevista. A més, el fet que el contingut del treball estigui en format d'entrevistes permet conèixer les opinions i reflexions de

¹ INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2007). Diccionari de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans [en línia, consultat: 31/5/2015]

diferents personalitats relacionades amb el món de la novel·la des d'un punt de vista més personal i proper. La lectura és una pràctica força individual –tot i que més endavant en el treball veurem que una bona direcció a seguir és la de socialitzar més la lectura– i, d'igual manera, resultava convenient que els punts de vista que apareixerien en el treball fossin també personals. Jorge Halperín diu que és just descriure l'entrevista “com una nota que porta la vibració d'un personatge, la seva respiració, els seus punts de vista i la seva naturalesa”². En el mateix sentit, aquest treball intenta mostrar els punts de vista expressats pels diferents entrevistats tractats a un nivell més individual, més de tu a tu, mitjançant el format de l'entrevista.

Procés metodològic

Per dur a terme aquest estudi, ha calgut treballar sobre unes bases teòriques que em permetessin tenir un fonament a l'hora de formular les preguntes pels entrevistats. Per això, els treballs d'investigació realitzats per Mireia Manresa, Teresa Colomer i el grup de recerca GRETEL de la Universitat Autònoma de Barcelona han sigut claus per tenir una base sobre la qual realitzar el meu treball.

També, juntament amb la recerca de les bases teòriques de les investigacions ja existents, vaig plantejar-me una sèrie de preguntes que pretenia respondre amb el meu treball, aquestes qüestions les vaig agrupar en tres perspectives des de les quals es podia enfocar el llibre adolescent: a nivell de bé cultural, a nivell econòmic i a nivell d'hàbits i consum. Les preguntes que han guiat aquest Treball de Fi de Grau han estat:

El llibre entès com a bé cultural:

- On radica la clau perquè un llibre es converteixi en èxit entre els adolescents?
- Quin paper té la lectura en el desenvolupament de l'adolescent?
- Què té de diferent la literatura adolescent respecte a la d'adults?

A nivell d'hàbits i consum del llibre:

- L'hàbit de la lectura entre els adolescents s'està perdent?
- Segueix sent la lectura entre els adolescents una manera més de formar persones, reforçar valors i ampliar horitzons? O bé hi ha altres formes d'entreteniment digital, com ara l'ús de les xarxes socials i noves tecnologies, que l'estan deixant una mica enrere?
- El llibre en format paper està sent més “desbancat” pels nous formats digitals?

² HALPERÍN, J. (2012). *La entrevista periodística*. Aguilar.

A nivell econòmic, del sector del llibre:

- Li costa a l'escriptor, cada vegada més, guanyar-se la vida escrivint?
- Quines dificultats tenen les editorials per seguir amb el negoci?
- Es venen menys llibres que abans?

A partir d'aquestes preguntes que agrupen les línies de recerca del treball, es van formular les diferents qüestions per a cadascun dels entrevistats. Pel que fa a la tria dels entrevistats, la intenció era tenir una representació de les diferents parts que conformen el tot. Per això, es va decidir entrevistar a tres escriptors juvenils reconeguts i que publiquen actualment. Es va entrevistar a la directora de la Institució de les Lletres Catalanes com a institució de caire oficial, es va parlar amb el president del Gremi de Llibreteres de Catalunya, com a representació del sector, i també es va conversar amb l'organització del Certamen de Lectura en veu alta, com a acte oficial que està implicat en la tasca lectora. També es va conversar amb dues adolescents de Batxillerat per tal de tenir el punt de vista dels lectors; ja que el treball tracta els llibres destinats a adolescents, era lògic tenir una petita representació dels joves lectors. Per acabar, també es va entrevistar a dues editores i a dues llibreteres per tenir el punt de vista més comercial, el del llibre com a bé de consum.

I a partir d'aquí, el treball s'ha realitzat amb la voluntat d'oferir una mirada global a tot el que envolta el llibre per a adolescents, de la manera més acurada possible i sentint la veu de les diferents parts que formen part d'aquest món literari juvenil.

Marc teòric

Bases teòriques

Les bases teòriques sobre les quals parteix aquest treball són les recollides per Mireia Manresa en el seu llibre *L'univers lector adolescent. Dels hàbits de lectura a la intervenció educativa*³ i les recollides en el llibre *Lectures adolescents*, elaborat per diferents autores, a partir dels resultats de les investigacions del grup GRETEL (Grup de Recerca de literatura infantil i juvenil i educació literària de la Universitat Autònoma de Barcelona), dirigit per Teresa Colomer.

En *L'univers lector adolescent*, tal i com la mateixa autora indica, es mostra com són els hàbits lectors dels adolescents en l'actualitat i es reflexiona sobre com estan canviant aquestes pràctiques lectores amb la influència d'Internet i la lectura en pantalla. Un dels aspectes sobre el qual reflexiona Mireia Manresa (2013) és la influència de l'entorn en la configuració dels hàbits lectors. Per l'autora, la família i l'escola són els dos contextos principals d'influència, encara que cadascun intervé de manera diferent:

“Si bé l'entorn escolar planifica intencionadament les seves actuacions, el familiar té un rol més ambigu: d'una banda, és víctima dels seus propis hàbits lectors, del predeterminisme de l'escala sociocultural en què està immers i de les característiques de la seva escolarització lectora; d'altra banda, acostuma a intervenir conscientment en l'educació lectora dels fills durant els primers anys de la infantesa” (Mireia Manresa, 2013. Pàg. 45)

L'autora remarca la importància de la família en la configuració dels hàbits lectors i assenyala que els nens que viuen en famílies on la lectura forma part de la vida quotidiana, “inicien l'aprenentatge a la lectura partint d'avantatges de comprensió i també tenen més possibilitats d'incorporar l'hàbit de llegir en la seva etapa adolescent i adulta”⁴.

Segons l'autora, també és important que els fills vegin l'activitat lectora com a part de l'oci i no només quelcom que pertany estrictament a l'àmbit escolar: “Si la lectura no és percebuda en el context de la llar com una pràctica d'oci natural inserida en la vida quotidiana, els infants equipararan aquesta pràctica a la resta d'activitats acadèmiques”⁵.

³ MANRESA, M. (2013). *L'univers lector adolescent. Dels hàbits de lectura a la intervenció educativa*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.

⁴ MANRESA, M. (2013). *L'univers lector adolescent. Dels hàbits de lectura a la intervenció educativa*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat. Pàg. 46.

⁵ MANRESA, M. (2013). *L'univers lector adolescent. Dels hàbits de lectura a la intervenció educativa*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat. Pàg. 53

També reflexiona sobre les interaccions entre l'adult i l'adolescent en situacions de lectura, establint les següents situacions: l'explicació de contes als fills i la conversa sobre els llibres durant la infantesa i l'adolescència. Pel que fa a explicar contes als infants, Manresa explica que la investigació ha mostrat que fer-ho quan els nens són petits té repercussions positives més endavant i fa referència a una recerca feta al Canadà (Sénéchal, 2006, citat per Manresa, 2013) en la qual “es mostren els efectes que té la lectura compartida de llibres infantils a casa amb els infants quan tenen 3 anys: aquests, als 9 anys, tenen més facilitat de vocabulari, d'una banda, i més freqüència de lectura per plaer individual, de l'altra”⁶.

De tot això es desprèn la importància cabdal que la família té en l'adquisició de l'hàbit de lectura, entesa com una activitat d'oci en la vida quotidiana de l'adolescent, ja sigui fent l'hora del conte abans de portar a dormir als fills o perquè els infants veuen llibres a casa i observen llegir als seus progenitors, sent aquests moments de plaer i de conversa compartida.

En relació a l'altre context d'influència en la configuració dels hàbits lectors, que és l'escola, Teresa Colomer (2008)⁷ arriba a la conclusió que l'escola tant té un efecte dissuasiu com un efecte formador:

“D'una banda, l'itinerari escolar no porta a llegir de manera permanent per si sol: contempla un descens de la lectura mentre els nois i noies encara són a les aules, crea rebuig i, en unes determinades etapes, la pressió escolar sembla justament l'inconvenient principal per mantenir una lectura personal d'una certa entitat. D'altra banda, però, sense l'escola tampoc no es pot accedir a la lectura personal, i és la institució que ho fa possible per a un públic socioculturalment divers” (Teresa Colomer, 2008. Pàg. 54)

Així doncs, l'escola és la institució encarregada d'introduir els infants en la pràctica lectora i de proporcionar-los les eines necessàries per a fer-ho, la qual cosa és positiva, però també és una institució que “obliga” l'alumnat a llegir i pot crear-los la reacció contrària, fent que no se sentin tan motivats a fer-ho. Segons Colomer, es produeix un fort descens de l'activitat lectora a la secundària, en la qual “sembla que les obligacions escolars entorpeixen el temps dedicar a la lectura d'oci. En aquest sentit, s'aprecia que la lectura remunta una mica quan s'acaba l'escolaritat perquè es desplaça cap a la lectura de ficció triada pel plaer de l'entreteniment”⁸.

En quant a la responsabilitat de l'escola en l'aprenentatge de la lectura, Teresa Colomer reflexiona sobre certes –com ella diu– opinions generalitzades sobre el tema. Una

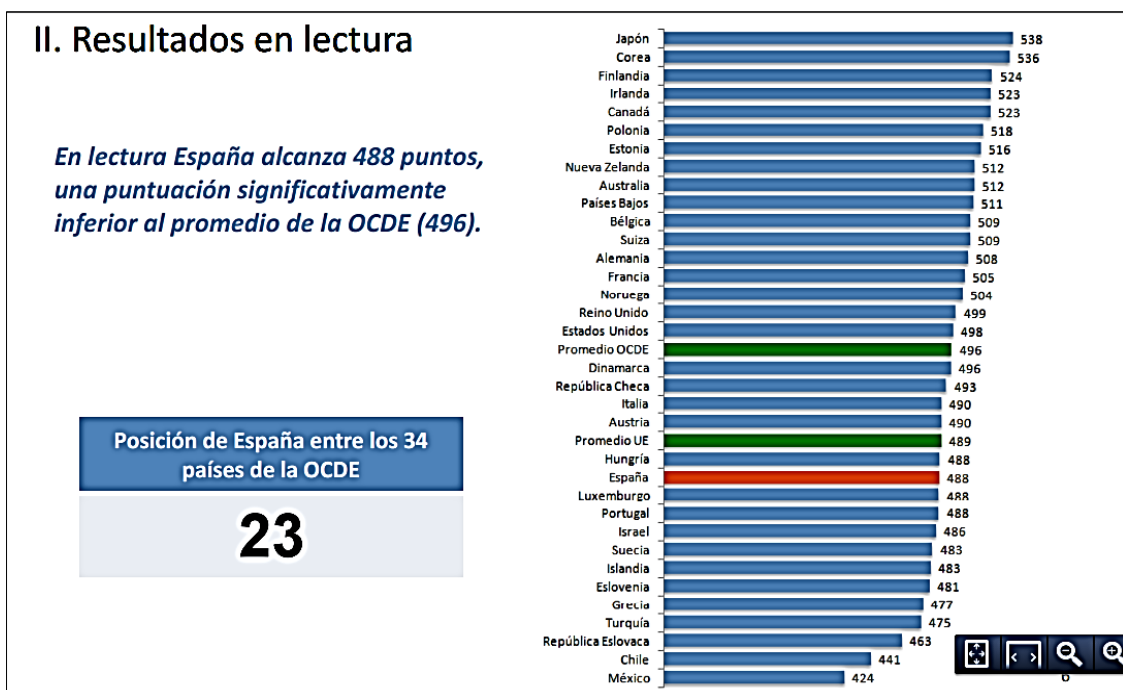
⁶ MANRESA, M. (2013). *L'univers lector adolescent. Dels hàbits de lectura a la intervenció educativa*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat. Pàg. 47.

⁷ COLOMER, T. (2008). *Entre la normalitat i el desinterès. Els hàbits lectors dels adolescents*. A: COLOMER, T (coord.). *Lectures adolescents*. Barcelona: Graó, 19-57.

⁸ COLOMER, T. (2008). *Entre la normalitat i el desinterès. Els hàbits lectors dels adolescents*. A: COLOMER, T (coord.). *Lectures adolescents*. Barcelona: Graó, 19-57.

d'aquestes opinions generalitzades és: “No llegeixen perquè no en saben”. Sobre tal opinió, l'autora considera que “no es pot pas dir que aquesta no sigui una bona raó”. Per això es refereix a tots els estudis que assenyalen la manca de comprensió dels textos llegits, ja sigui perquè és el que s'observa a través de mesures objectives o perquè els propis adolescents diuen que no entenen el que llegeixen. “Un 33% dels estudiants diu que troba difícil acabar un llibre i un 24% manifesta que només és capaç de llegir uns minuts seguits” (Baye i altres, 2003, citat per Colomer, 2008).

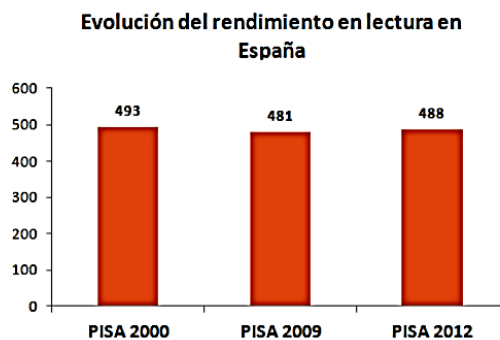
Igualment, Colomer assenyalava els resultats de l'informe PISA 2006, pel que fa a la mesura del nivell de comprensió lectora, per dir que Catalunya i la resta d'Espanya se situen en la franja més baixa del total dels països avaluats. Si es dóna un cop d'ull a les dades de l'informe PISA⁹ publicat més recentment, el del 2012, es pot observar que en la lectura Espanya obté 488 punts, una puntuació inferior a la mitja de l'OCDE (Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic), el que situa l'Estat espanyol en la 23ena posició d'entre els 34 països de l'OCDE, tal i com es veu en el següent quadre:



Quadre 1: Fragment de l'Informe PISA 2012 (Font: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. Gobierno de España)

⁹ MINISTERIO DE EDUCACIÓN, CULTURA Y DEPORTE. GOBIERNO DE ESPAÑA (2013). *PISA 2012. Programa para la Evaluación Internacional de los Alumnos*. Madrid: Instituto Nacional de Evaluación Educativa.

Seguint amb el mateix informe PISA 2012, es pot apreciar una millora en els resultats lectors comparant-los amb els de l'informe de l'any 2009. Tot i que els resultats més recents segueixen estant per sota dels obtinguts en la primera edició de l'estudi, l'any 2000. En el següent quadre extret del ja mencionat informe es poden veure les dades gràfiques:



Quadre 2: Fragment de l'Informe PISA 2012 (Font: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. Gobierno de España)

Segons Teresa Colomer, “per aconseguir prou habilitat cal temps de lectura, i sembla demostrat que qualsevol dels tipus de lectors definits pels informes PISA millora els seus resultats només amb una mica de lectura diària”. Com que els informes PISA i altres estudis mostren que es progressa sobretot si es llegeixen habitualment textos llargs, ja siguin de ficció o no, Colomer diu que és “un resultat que hauria de tenir una traducció immediata en la planificació escolar”.

Una línia d'investigació força recent que l'autora assenyala és la que se centra en la relació entre l'èxit de la formació lectora de l'alumnat i l'actitud mateixa de l'ensenyant com a professional. Segons Colomer, els ensenyaments formals, com ara la gramàtica, acaparen el temps escolar i, en canvi, les aules a on es llegeix segueixen sent poques. “A Espanya aquesta línia de recerca és molt incipient, tot i que existeixen algunes recerques sobre els estudiants de magisteri que revelen una afició a la lectura massa escassa”, reflexiona Teresa Colomer. D'aquí es desprèn la importància que té el paper del docent en la seva tasca com a fomentador de la lectura dins les escoles, no només fent que els alumnes llegeixin sinó fent-ho de manera adequada i incentivant-los en aquest plaer de la lectura. Sembla, doncs, que la pròpia formació del professor influeix en com aquest introdueix la lectura a les aules.

Però no tot el que s'inclou dins el món lector adolescent passa per l'escola. L'autora Mireia Manresa afirma: “Se sap i s'ha comentat que l'univers lector juvenil està format pels textos personals i pels textos que hi aporta la institució educativa”. En aquest sentit, Manresa cita a Baudelot, Cartier i Detrez (Baudelot, Cartier i Detrez, 1999, citat per Manresa, 2013) quan diuen que “només els títols llegits per un mateix o percebuts com a personals permeten mesurar de manera pertinent l'interès per la lectura i la seva evolució”.

Així doncs, deixant a part la importància de les competències lectores entre l'alumnat i la capacitat de comprensió del que es llegeix, també és important per aquest treball donar un cop d'ull a altres aspectes del món de la lectura adolescent. Diverses escoles i experts en el tema coincideixen en què l'adolescència és "un període de crisi identitària". Com per exemple afirmen Coleman i Hendry (1999):

"L'adolescència és una època en la que l'individu lluita per determinar la naturalesa exacte del seu jo i per a consolidar una sèrie d'eleccions en un tot coherent que constitueixi l'essència de la seva persona, clarament diferent dels pares i altres influències formatives". (Coleman i Hendry, 1999. Pàg. 59)

En aquest sentit, M^a. Cecilia Silva-Díaz cita les recerques de Michèle Petit (2003) per senyalar que "les paraules de la ficció serveixen d'interlocutor que aporta nous elements al diàleg que mena a la conformació de la identitat" i que "la lectura pot acomplir un paper tant en la construcció d'una identitat singular com en l'obertura cap a altres grups de pertinença diferents dels definits pel parentiu, l'ètnia i el lloc en què es viu" (Petit, 2003, citat per Silva-Díaz, 2008).

Per això, tal i com explica M^a. Cecilia Silva-Díaz¹⁰, la novel·la realista en particular és la que més representa la definició que, molt sovint, es fa de l'adolescència: "Narracions escrites per als joves o sobre els joves que reflecteixin els temes i conflictes que afecten els adolescents"¹¹. Silva-Díaz esmenta diferents trets característics de la novel·la realista a nivell temàtic, com ara la recerca del jo o la resolució del conflicte amb l'arribada de la maduresa, i a nivell formal, com ara la focalització en l'adolescent, amb narracions en primera persona: "Tots els aspectes esmentats componen una narració del jo que pot servir als lectors adolescents per a la comprensió del seu propi món intern", conclou l'autora.

Seguint amb els gustos lectors dels adolescents, malgrat que quan a aquests se'ls pregunta en diferents estudis la resposta que donen pot venir influïda per l'exterior, Teresa Colomer afirma que entre els llibres que connecten amb "les inquietuds vitals dels adolescents", es produeixen tendències i modes generacionals pel que tenen de gratificació socialitzadora, és a dir, de llibres que fan sentir-se part de la col·lectivitat". A més, l'autora també es refereix al cinema i a la televisió com a elements molt forts que influeixen en la tria de llibres per part dels adolescents. A més, menciona que del cinema i la televisió se'n deriva una "xarxa interconnectada" que inclou publicacions de moda, revistes i videojocs, entre d'altres: "Les campanyes de mercadotècnia tenen molt a dir respecte del desig dels nois i noies que les seves lectures els facin sentir moderns, i

¹⁰ SILVA-DÍAZ, M^a. C. (2008). *Entre l'escrit i un mateix: realisme juvenil i construcció d'identitats*. A: COLOMER, T. (coord.). *Lectures adolescents*. Barcelona: Graó, 183-194.

¹¹ M^a. Cecilia Silva-Díaz (2008) indica que aquesta definició es pot veure al manual *Literature for Today's Young Adults*, de Donelson i Nilsen (1989).

això també es lliga amb l'esment freqüent de les cobertes de disseny actual com a element decisiu d'elecció"¹².

Un altre aspecte que la mateixa autora posa en relleu és que, quan els adolescents descriuen les lectures que han fet, no utilitzen "categories escolars per referir-se a les característiques que les fan o no atractives". Els entrevistats utilitzen altres categories que Colomer qualifica com les pròpies d'un lector primari, com per exemple el grau de ficció/veritat, la capacitat d'enxampar el lector o la llargària. Segons Teresa Colomer, el fet que els entrevistats no vagin més enllà quan emeten els seus judicis resulta decebedor. Per l'autora, tots els anys d'escolaritat els haurien d'haver dotat d'un "utillatge i un vocabulari mínims per valorar i parlar dels llibres llegits" i, en aquest sentit, que això succeeixi és per ella "tot un senyal del fracàs dels objectius escolars".

Per últim, convé tractar un punt important dins el món lector i en relació a les noves formes d'oci. En un món on les tecnologies hi són tan presents en diversos àmbits de la vida quotidiana, hi ha qui culpa la televisió i les pantalles del fet que els joves no llegeixin tant. Aquesta és una altra de les opinions generalitzades que Teresa Colomer comenta en el llibre *Lectures adolescents*. Sobre això, l'autora senyala que "la lectura és una distracció més entre les que puguen i baixen d'intensitat al llarg dels anys adolescents". Però el que sí que es presenta com un desavantatge de la lectura respecte a altres canals de ficció és que és percebuda com "una activitat contrària a les activitats socials més atractives durant l'adolescència", tal i com conclou Colomer: "És ben clara, doncs, la necessitat de propiciar el discurs oral i l'intercanvi al voltant del llibre per donar-li sentit i sostenir així la voluntat de llegir dels adolescents"¹³.

El món lector adolescent: unes quantes dades

A banda de basar-nos en la recerca feta al voltant de les lectures entre els adolescents, el món del llibre té diferents aspectes prou importants que també s'han de mencionar. Podem entendre el llibre com a bé cultural, que és des del prisma que l'hem estat tractant fins ara, però també podem mirar-nos el llibre com a bé de consum, en tant que és un producte de mercat amb uns venedors i uns compradors, i que forma part d'un sector de mercat, parlant en termes econòmics. Aquesta mirada cap al llibre com a producte té relació també amb la forma en què el consumim, ja sigui en format paper o en format digital.

Com que aquest treball es tracta d'un recull d'entrevistes que pretenen fer una panoràmica de la situació actual de la novel·la adolescent, ha sigut necessària fer una recerca prèvia de dades que permetessin formular les preguntes a fer als entrevistats. Per

¹² COLOMER, T. (2008). *Entre la normalitat i el desinterès. Els hàbits lectors dels adolescents*. A: COLOMER, T (coord.). *Lectures adolescents*. Barcelona: Graó, 19-57.

¹³ COLOMER, T. (2008). *Entre la normalitat i el desinterès. Els hàbits lectors dels adolescents*. A: COLOMER, T (coord.). *Lectures adolescents*. Barcelona: Graó, 19-57.

tot això, a continuació, es poden veure algunes de les dades recopilades que hem cregut rellevants per contextualitzar correctament aquest treball.

A dia 23 d'abril del 2015, Dia del Llibre, les dades de la Panoràmica de la Edición Española de Libros. Avance 2014 indiquen l'edició a Espanya ha crescut un 1,9%. En relació al format en què es llegeix, les dades indiquen que els llibres impresos han crescut un 3,7% i que, en canvi, l'edició digital cau un 1,9%, tal i com es pot veure en el següent quadre il·lustratiu:



Quadre 3: Dades sobre l'edició espanyola de llibres en el 2014 (Font: Panoràmica de la Edición Española de Libros. Avance 2014).

En relació al consum de llibres i pantalles, l'autora Mireia Manresa explica:

“Sigui per la falta de continguts literaris digitals o sigui per l'associació, encara, de la literatura amb el llibre tradicional, la lectura literària encara no és digital. No obstant això, en totes les activitats que duen a terme els joves a la xarxa la lectura hi té un paper important” (Manresa, 2013. Pàg. 166)

A la vegada que també diu que els adolescents que combinen literatura en paper amb les activitats d'oci a Internet “sembla que són els que tenen l'hàbit lector més consolidat i també són els que llegeixen literatura en els dos formats, perquè el que prioritzen és l'activitat literària en ella mateixa i tenen més curiositat per indagar en els nous productes literaris”.

Pel que fa a la llengua en què s'editen els llibres, s'observa que el castellà és l'idioma més utilitzat, amb un 77,7% de llibres publicats, seguit del català. Com a llengua estrangera, no hi ha dubte que l'anglès és l'idioma en què més s'edita, representant un 3,4% del publicat a l'Estat espanyol.

Lenguas	2010	2011	2012	2013	2014	%
Lenguas Españolas						
						Variación
Castellano	90.939	87.134	83.079	70.220	70.567	+0,5
Catalán	10.748	12.150	9.326	7.920	8.301	+4,8
Gallego	2.544	1.997	1.621	1.426	1.763	+23,6
Euskera	1.852	1.809	1.810	1.396	1.632	+16,9
Valenciano	1.492	1.233	1.487	1.128	1.147	+1,7
Otras	66	114	85	86	83	-3,5
Total	107.641	104.437	97.408	82.176	83.493	+1,6
Lenguas Extranjeras*						
						Variación
Inglés	1.882	2.237	2.236	2.517	3.055	+21,4
Portugués	409	716	1.006	757	954	+26,0
Francés	687	638	886	865	791	-8,6
Alemán	156	164	205	136	100	-26,5
Italiano	130	152	112	75	182	+142,7
Otras	389	233	196	196	166	-15,3
Total	3.487	4.296	4.678	4.546	5.248	+15,4

* Se incluyen solo las principales lenguas

Fuente: Panorámica de la Edición Española de Libros. Avance 2014

Quadre 4: Edició segons les llengües, 2010-2014 (Font: Panorámica de la Edición Española de Libros. Avance 2014).

Respecte a les traduccions, les traduccions de llengües estrangeres a llengües espanyoles han baixat en número l'any 2014, però el total de l'obra traduïda es manté, segons les dades de la Panorámica. D'altra banda, les traduccions espanyoles a llengües estrangeres han augmentat i representen el 1,7% del total editat. És important remarcar que, analitzant per subsectors, és en el sector de literatura infantil i juvenil on es troba la major part d'obra traduïda respecte al total, de manera que "més de 4 de cada 10 llibres d'Infantil i Juvenil són traduccions".

Entrevistes

JORDI SIERRA I FABRA, escriptor

“Tot el que llegeixes abans dels vint anys se’t queda a l’estómac i al cervell”

Té seixanta-set anys, però segueix guardant un esperit jove que no el deixa estar mai quiet. Jordi Sierra i Fabra porta quaranta-dos anys publicant llibres i és un reconegut escriptor de novel·les tant juvenils, com d’adults. Quan se li pregunta, no li agrada que se l’etiqueti directament d’autor juvenil: “Em llegeixen per inèrcia i perquè els meus protagonistes tenen entre quinze i vint anys, però que el protagonista tingui aquesta edat no vol dir que sigui literatura juvenil”. L’autor té molt clar qui és ell i sap que escriure és el que li agrada i el que seguirà fent fins l’últim moment. Ja de petit tenia clar que volia ser escriptor, malgrat no opinessin així ni la seva mestra ni el seu pare. Sierra i Fabra diu que el que va estudiar no se li va quedar, però sí tot el que llegia: “Crec que llegir és el més important que pot fer una persona per créixer, per estimular el cervell”.

Hi ha estudiosos que diuen que si el nen no veu el fet de llegir com una activitat d’oci dins la seva vida quotidiana, equipara aquesta pràctica a la resta d’activitats acadèmiques. Diuen que són les actituds de la família les que afecten la manera en què l’adolescent percep la lectura. Hi estàs d’acord?

No massa, perquè, per oposició, a vegades el nen fa el contrari que el pare. És bo que el nen vegi llegir a casa i que hi hagi un ambient cultural; però el meu pare fumava i jo odio fumar, per exemple. El meu pare llegia llibres cutres [sic], d’aquells baratets, que, de fet, com que estaven a casa, després els vaig agafar jo, això sí que és veritat. Però avui en dia no sé si és tant això com senzillament fer el contrari del que diu el pare. No estic a casa de la gent per veure el que fa, però a vegades em sembla que és: el pare fa una cosa i el fill en vol fer una altra.

Però està bé que els fills vegin que la lectura també és per plaer, que no l’associïn només als estudis.

Per descomptat. Llegir llibres a casa, que puguin tocar un llibre. Hi ha llocs que no en tenen cap, si no és que els hi donen amb el diari.

Dius que l'important és llegir, el que sigui, però llegir, ja que del que vas estudiar no te'n recordes, però del que vas llegir sí.

Ahir estàvem en un cafè literari a Madrid i parlàvem d'això. Tot el que llegeixes abans dels vint anys, en general, se't queda a l'estómac i al cervell. A partir dels vint, pots llegir moltes coses, però és l'època de formació la que t'impacta. Jo vaig llegir *El filo de la navaja*, de William Somerset Maugham i *El manantial* de Ayn Rand i em van marcar. Els vaig llegir amb disset o divuit anys, en una època en què no tenia cap estudi, ningú em guiava i vaig dir-me: "Llegiré un rus: Dostoievski, llegiré un francès: Stendhal, etc.". Llegia esporàdicament, anava picotejant, i vaig tenir la sort de trobar dues novel·les que em van marcar de moltes formes. Després he anat trobant llibres molt bons, però els que et marquen són els que et llegeixis fins els dinou o vint anys, durant el teu procés de maduresa i d'aprenentatge.

O sigui que és molt important el paper d'un llibre en el desenvolupament de l'adolescent.

Totalment. El nen que no llegeix té un forat al seu cervell que mai podrà omplir. En un article meu vaig parlar dels *ni-nis*. No fa gaire *El País* va treure un article en què explicaven el dia a dia d'un *ni-ni*: es lleva tard, fa unes partides, se'n va al gimnàs... En tot el dia la paraula "llibre" no sortia per res. Estava *fotut de fàstic* i no sabia què fer. **I en cap moment ell pensa que llegir una hora al dia li pot servir?** Tan imbècil és que no sap que una hora al dia, no d'avui per demà, però en tres o quatre anys li donarà una cultura suficient com per treballar? Qualsevol persona olora la incompetència i la incultura. Si jo sóc un empresari, amb tres preguntes que li faci, ja ho veig. Quan jo estudiava, ho feia per mecànica, per treure un cinc i aprovar, però no aprenia: era senzillament passar el curs. Però quan llegia, jo *flipava*, sentia, em ficava dins el llibre, era un cosa brutal. I recordo tot el que llegia quan era nano, perquè em va marcar.

Hi ha autors que diuen que quan un adolescent valora si un llibre li ha agradat o no, ho fa donant raons relacionades amb la seva experiència i segons si pot relacionar el que veu al llibre amb ell mateix, més que per raons de llibre com a producte literari.

Per què em va agradar *El filo de la navaja*? Perquè el protagonista és una bona persona, amb ideals, un *tio* que vol ser just i equilibrat, que no vol fer el mal ni traïr el que ell és. I quan tens setze anys dius: **"Jo vull ser com aquest tio"**. A *El manantial*, el Howard Roark, l'arquitecte, és capaç de destruir la seva obra abans que li toquin un maó de la casa i jo vaig dir: "Quan sigui escriptor, mai tocaran els meus llibres". I ho he complert sempre. Em poden corregir el que jo escric, però reescriure o canviar mai. Em passo mesos pensant un llibre i, quan el faig, és definitiu. I el firmo jo, per tant, me la jugo jo, no els demés. Aquests llibres et marquen perquè els associes amb tu mateix, als quinze o setze anys busques miralls, som insegurs.

Jo no tenia res, em vaig fer un codi ètic de cinc potes i **la meva obra gravita sobre aquestes cinc paraules**. Una és la pau, perquè sóc pacifista, he patit violència física per ser tartamut. L'altra és l'amor, perquè m'enamoro cada dia. L'altra és l'honradesa perquè un *tio* honrat és una persona en qui creure. L'altra és el respecte, perquè si ens respectem no ens fotrem d'*hòsties*. I l'altra és l'esperança perquè no crec en Déu ni crec en res: no crec en res més que en aquí, tu i jo, en aquest moment, les meves mans, el meu cap i ja està. Em pregunten sempre per què sempre estic content i és perquè tinc aquesta vida i la visc, aprofito el màxim aquest temps que tinc de vida. I tot això **té a veure amb el que aprens quan ets nano. Clar que et marca el que llegeixes**. Saps quants nens m'han dit a mi que odiaven llegir fins que van trobar aquell llibre meu i a partir d'aquí s'han convertit en lectors? Però, per trobar el teu llibre, n'has de llegir uns quants. Si no el trobes, mala sort. Encara que, en general, si et llegeixes uns quants llibres, trobes el teu. Crec que llegir és el més important que pot fer una persona per créixer, per estimular el cervell.

Per això és que escrius majoritàriament novel·la per a adolescents?

Aquí t'equivoques. Només diferencio el llibre infantil, que té dibuixos o està fet en vers i amb un llenguatge que s'adequa al llibre infantil, però, a partir d'aquí, jo faig novel·les. Molts dels meus *best-sellers* tenen de juvenil el que un ou a una castanya, però què passa? A mi em van adoptar els nanos com a autor de referència. El meu primer llibre "juvenil" es deia *El cazador* i anava sobre un *tio* de gairebé seixanta anys que va caçar un tigre, no té ni diàlegs i va guanyar el Premi Gran Angular de Literatura Juvenil. El meu segon llibre "juvenil" es deia *En un lloc anomenat Terra* i tot eren màquines i científics, no hi havia adolescents, era ciència ficció. I va guanyar un altre premi.

Però sí que és veritat que el públic és majoritàriament adolescent.

Em van adoptar i això és un peix que es mossega la cua. Si jo em digués John Grisham, seria advocat i faria novel·les d'advocats. Però sóc el Jordi Sierra i Fabra, que està tot el dia amb gent jove: vaig a escoles, tinc dues fundacions, vinc del món de la música rock, m'escriuen cartes i correus electrònics. El que m'expliquen per correu electrònic no t'ho pots arribar a imaginar: **el que no li expliquen a la seva amiga, m'ho expliquen a mi, sóc el seu psicòleg**. De cada deu llibres que faig, en set el protagonista té entre quinze i vint anys. El teu pare no el conec, però potser el problema que té avui en dia és que vol canviar de cotxe, a mi això no em dona per res. Però tu? Ara et faré un quadre imaginari: Estàs estudiant Periodisme, tens dificultats econòmiques, vols treballar i no saps com i tens un xicot que no et segueix perquè és un masclista. A tu et passen coses, tens un món que està explotant i tu tens molt més material per mi per escriure que el teu pare. Em llegeixen per inèrcia i perquè els meus protagonistes tenen entre quinze i vint anys, però **que el protagonista tingui aquesta edat no vol dir que sigui literatura juvenil**, perquè pot ser un llibre duríssim. El gran gruix de la meva obra és novel·la realista amb temes durs, ho pot llegir qualsevol persona. Però tinc l'etiqueta

d'autor juvenil, a les escoles els professors em posen i ja està: jo faig novel·la juvenil. No hi estic d'acord, però bé...

Ja ho deies en una entrevista que et van fer, que no t'agrada l'etiqueta aquesta.

No, les etiquetes en aquest país són horribles. L'any 2002 van fer una enquesta nacional en què preguntaven a col·legis els autors més llegits. Jo era el número vuit del llistat, però només n'hi havia dos o tres escriptors que eren vius, perquè els demés eren escriptors morts. Era un orgull estar el número vuit, per darrere del García Márquez i per davant del Cela. Era l'únic *tio* que escrivia per a joves i era el més jove. Han passat tretze anys i, a Sud-Amèrica i a Espanya, encara em diuen que sóc l'autor juvenil més prolífic, el més llegit. I, avui en dia, potser sóc el número quatre o potser el cinquanta-tres. **Jo ja tinc l'etiqueta d'autor juvenil d'Espanya** que més ven, el més premiat i el més prolífic. **Les etiquetes són per sempre**: passaran cinquanta anys, m'hauré mort i, com no hi hagi alguna altra bèstia *parda* [sic] que guanyi més premis que jo, encara seguiré sent-ho. I tindrè noranta anys, seguiré parlant de gent de quinze anys i seré un autor juvenil. És el tema el que importa, no l'edat del protagonista. No en tinc la culpa, la gent que digui el que vulgui, jo sé el que sóc i el que faig. Són els altres que posen etiquetes.

Dius que no escrius històries sinó que expliques històries. També és important per a tu afegir en elles una mica de crítica social?

No és que l'afegeixi, això és una barreja molt delicada. Jo sóc novel·lista, intento que la gent s'ho passi bé, intento explicar històries, que a vegades són dramàtiques. Quan viatjo arreu del món i veig nens, m'agrada explicar les seves històries. Que són nens violats i maltractats? Doncs és un drama, però m'agrada explicar-lo, més el que jo també imagino. Jo no sóc qui per donar lliçons d'ètica o de moral, faig històries per passar-m'ho bé jo d'entrada. Si tu em llegeixes, perfecte, gràcies i molt amable, però no penso en tu, penso en ser feliç jo. Però, què passa? Sóc un *tio* que està viu, pertanyo a Metges sense Fronteres, a Greenpeace, a Amnistia Internacional, tinc dues fundacions d'ajuda als nens... Vol dir que sóc una persona conscient, que intento ajudar els altres, que tinc una ètica. Llavors és normal que, quan faig una novel·la, a sota hi hagi una base, un substrat.

A l'escola de més petits ens van fer llegir *La pell de la memòria*, on feien esclau al nen protagonista. Em recordo a mi pensant en com de dura era la realitat d'aquell nen.

Per això. Tu creus que aquest és un llibre juvenil infantil? El pot llegir qualsevol perquè això està passant avui en dia. Llavors, tu el llegeixes quan ets petita, trobes que és dur, però ja tens al cap que hi ha nens que no són com tu. I aquest substrat se't queda. **No vull que el substrat sigui abans que la novel·la, però sempre hi ha una base sobre la que treballa**. Tu creus que quan vaig escriure *Camps de maduixes* vaig dir: "Faré un llibre perquè la gent no prengui droga"? Jo he estat tota la vida amb rockers i mai m'he drogat, no fumo, no bec, sóc molt centrat, vull que el meu cap estigui al 100% per fer el

que m'agrada... El fet que jo no prengui drogues, no vol dir res. És la teva vida. Si em preguntes què em sembla, et donaré la meva opinió: malament, no cal prendre res per desinhibir-te. Quan vaig fer *Camps de maduixes* no volia donar cap lliçó de moral, però començava l'èxtasi en aquell moment i em vaig adonar que les drogues barates afectarien la gent. Allí hi havia una història i la vaig explicar. No era la meva intenció, però ha servit perquè molta gent no hagi pres drogues o les hagi deixat. Bé, perfecte. **És la funció de l'art: t'ha de motivar, t'ha de fer plorar, t'ha d'agafar el cor i estrènyer-te'l.** Pintura, escultura, cinema, teatre o escriptura; ara, per mi l'escriptura és l'art global, ho té tot. Normalment quan veus alguna cosa tens dos o tres sentits en funcionament, amb un llibre et puc demostrar que actuen els cinc. El llibre és poderós.

***Camps de maduixes* ja fa temps que el vas escriure i, en canvi, és dels més llegits i a les escoles és recomanat. Creus que és degut a que tens un esperit jove?**

Avui en dia és diferent, però els sentiments són els mateixos. La gent s'enamora igual avui que fa trenta anys; els meus llibres expliquen històries, però els personatges tenen sentiments que estan allà i enganxo els lectors perquè no els enganyo i perquè els meus llibres no tenen palla, vaig directe al gra, no vull demostrar res a ningú, no uso un llenguatge florit que no és el real i els hi arribo. Fa que publico llibres quaranta-dos anys, cada cinc anys hi ha un canvi generacional. La nena que avui en dia té quinze anys i em llegeix d'aquí cinc anys en té vint i, amb vint, diu: "Llegia el Fabra quan era nena petita i ara ja no el llegeixo perquè me'l feien llegir al col·legi i jo l'odiava, encara que m'agradaven els seus llibres". Però la nova nena de quinze anys arriba a mi, em descobreix i em llegeix. Vol dir que encara no els avorrit, que em creuen.

Avui en dia hi ha el Whatsapp, les xarxes socials, Internet... Pot ser que els joves hagin substituït el que els aporta un llibre per totes aquestes altres formes d'entreteniment?

Tot intenta substituir allò anterior. Abans al segle XIX només hi havia el teatre; quan va arribar el cine van dir que mataria el teatre, després que la televisió mataria el cinema, el vídeo que mataria la televisió, etc. Sempre que hi ha alguna cosa nova diuen que matarà allò anterior. D'aquí cinc-cents anys no ho sé, però en un termini de cinquanta anys no es maten les coses anteriors, es va creixent.

Vas dir que es llegeix més que abans, però que es comprèn menys. Com s'entén això?

Mira que jo sóc bastant simple fent novel·les i hi ha nens que diuen: "No he entès el final, per què acaba així el llibre?". No entendre un llibre ja és... I això em passa molt. Hi ha paraules que no les entenen i, en lloc de mirar el diccionari, les passen per sobre. D'acord, jo també ho feia, però si llegeixes molts llibres i vas trobant-te aquesta paraula, al final acabes entenent-la.

Això és perquè només llegeixen a l'escola i si no han llegit abans...

Llegir una pàgina al dia a l'escola no és llegir. Què passa que si la pàgina acaba amb un diftong, dius el diftong i el dia següent segueixes amb el diftong? No fotis, nena. Llegir un capítol a la setmana no és llegir.

Llegir col·lectivament a l'escola és un rotllo. Jo em quedava volent saber com continuava el llibre i a vegades m'havia avançat llegint-ne una part a casa i quan llegíem tots conjuntament a classe ja me'l sabia. En canvi, als altres els hi era igual saber com continuava.

Jo és el que feia. Jo era tartamut i llegir en veu alta és important. Als països nòrdics, la tradició oral no s'ha perdut. Allà a les cinc de la tarda és fosc i la gent es quedava a casa i llegien la Bíblia i coses d'aquestes. Aquí, com que som un país càlid, la gent està al carrer. **La tradició oral s'ha perdut.** Fa cent anys s'explicaven contes a casa, avui en dia no. La comprensió lectora implica que la gent no se sap ficar dins un llibre: no té prou temps o prou sensibilitat com per empatitzar amb els personatges. A vegades, jo amb una sola línia dono la clau de tot un llibre. Si un no està pendent d'aquesta línia, després pregunta: "Per què passa això?". Coi, nen, que no has llegit la línia? Per què dius que no ho entens? La gent llegeix molt al col·legis, però després quan és l'hora de dir què ha volgut dir l'autor en el llibre no saben que respondre.

Clar, llegir, si no has entès, no serveix per res.

Exacte. Aquest és el problema. Jo tinc diverses normes. Per exemple, el que puguin explicar dos personatges dialogant que no ho expliqui el narrador narrant. Si puc, no dic a quin lloc passa el llibre, deixo que pugui ser qualsevol ciutat del món. Utilitzo frases curtes, un ritme brutal, ja que vinc del món de la música, i escenes cinematogràfiques, ja que vinc del món del cinema. Llavors tot allò meu és ràpid, però els meus finals sempre són...zas! A Internet et trobes que diuen que els personatges mai els descriu. I jo dic: "Com te l'imagines tu? Doncs així és el personatge". El llibre és màgia, jo vull que m'inciti.

Portes 59 anys escrivint, creus que ara és més difícil publicar que abans?

Complicat no. Avui en dia tenim la sort que les editorials s'ho llegeixen tot. Si tu envies un llibre en una editorial, se'l llegiran, tingues-ho per segur; trigaran més o menys, però se'l llegiran. Hi ha editors que reben mil llibres i no poden tenir el luxe de llegir-ne noucents i deixar-ne cent, perquè potser entre aquests cent hi ha el futur *best-seller* de l'editorial o aquell nou escriptor que els farà guanyar milions. Et diran que no per carta molt educadament, però se'l llegeixen. Quan jo era jove això no passava, era més complicat publicar aleshores.

El fet que ara es té accés als llibres descarregant-los d'Internet també perjudica, no?

No em parlis daixò que et foto fora d'aquí. Hi ha una web que regala seixanta llibres meus. La pirateria m'està fent un mal increïble. Jo tinc una fundació i tot el que no m'entra de diners són nens que jo no puc ajudar. Una web que regala seixanta llibres meus saps quines pèrdues econòmiques són? La pirateria és una vergonya. Això és un país de pandereta, un país on mai es llegeix i, a sobre, és el que més descarrega. És una història massa llarga com per explicar-la.

Després de més de quatre-cents llibres publicats, més d'onze milions de llibres venuts i guanyar molts premis literaris, com valors la teva trajectòria literària?

Esforç, constància, disciplina, voluntat, l'èxit que jo esperava tenir l'he tingut. Mai vaig tenir un pla B, mai vaig pensar en si no ho aconseguia. No sabia si ric o pobre, això m'era igual. No faig un llibre pensant en els diners, faig el llibre que sento, el que em demana el cos i, si el publico bé, i sinó va a un calaix. **Encara estic aprenent, encara faig llibres que sé que no publicaré, faig assajos per aprendre**, perquè sé que després allò em servirà per alguna cosa, mai ets el millor ni el número u, ets un artista, fins l'últim dia estàs aprenent coses. Tinc seixanta-set anys, si visc vint anys més, en vint anys, puc canviar d'estil, puc trobar una altra forma narrativa, em puc morir demà... Jo què sé. I això és l'art, si no sents com a artista, estàs perdut. **Pensar en els diners i la fama no és ser escriptor**. Mentre jo estigui jo bé, escriuré sempre, és el que m'agrada. I quan reps un llibre publicat a la Xina i saps que els nens xinesos et llegeixen, penses que ho has aconseguit, però no penses en l'èxit, sinó que has aconseguit l'ideal de la teva vida. A més, el nen tartamut a qui li deien que no faria a res a la vida ho ha aconseguit. La prova que llegint llibres es pot arribar al màxim sense haver d'estudiar res. O sigui, jo sóc la prova que tot el que he defensat es pot fer.

Em va agradar el que explicaves en una xerrada amb uns nens de Medellín, on recordaves el dia que vas dir que volies ser escriptor a la mestra i et va dir que eres un inútil. Els hi explicaves als nens que en aquell moment vas preguntar-te: "Algú creu en mi?". I que després et vas adonar que sí que hi havia algú que creia en tu: tu mateix. Suficient, deies.

Sí. Imagina't, tens dotze anys. Per primer vegada dius a la classe que vols ser escriptor i la mestra et diu que ets un inútil i que mai seràs res a la vida. El teu pare et diu que estudiïs que sinó no seràs ningú i et prohibeix escriure. La casa i l'escola, què més tens? I me'n vaig anar casa plorant, pensant què faria amb la meva vida si volia ser escriptor. Si no pensava en res més que escriure! Jo sé qui sóc i ja n'hi ha prou. Vull dir: tu estàs sola, sí t'estimarà molt algú, però estàs sola. Quan et fa mal alguna cosa, et fa mal a tu. Pots compartir les coses, però sempre tindràs un tant per cent que serà teu. **Si no creus en tu mateix, en les teves mans i en el teu cap, ningú creurà en tu**. I això no és supèrbia, és seguretat en tu mateix. Creure en tu és l'únic secret de la vida. Què importa el que diguin els altres?

DAVID CIRICI, escriptor i professor de llengua i literatura

“Els americans saben fer piles de llibres a les llibreries des del primer dia”

Acaba de publicar fa poc la segona novel·la d'una trilogia de llibres per adolescents centrada en una societat distòpica. Pel primer volum de la sèrie, *Zona prohibida*, l'escriptor David Cirici va guanyar el Premi Ramon Muntaner de literatura juvenil de 2013. Ha treballat molts anys dins el món de la publicitat i com a guionista de ràdio i televisió. És autor tant de literatura juvenil i infantil com de literatura d'adults, havent guanyat diversos premis literaris per diferents novel·les. Actualment treballa com a professor de llengua i literatura en un institut de Barcelona i ho compagina amb l'escriptura.

Què és el que fa que un llibre per adolescents tingui èxit?

Els escriptors no som professionals de tenir èxit perquè, si fos així, tots ens guanyaríem molt bé la vida. No hi ha una resposta clara sobre això, però és evident que unes mínimes condicions sí que hi són. Això depèn molt de com ets tu. Jo no seria capaç d'escriure *Crepuscle*. Sé que és un èxit, però no reuneixo les condicions per a fer-ho. També sé que Julio Iglesias és un èxit, però mai cantaria com ell. O sigui, diguem que el mal gust i una certa perversió en el tractament dels sentiments també és exitós i jo no ho sé fer.

Llavors la clau de l'èxit ve relacionada amb el sentiments?

És un èxit *Violetta* de Disney i és una cosa per la que no tinc una especial admiració. No em puc considerar un especialista en èxits. Ara bé, John Green, per exemple, sí que el respecto com a escriptor i penso que la clau del seu èxit és la connexió amb els adolescents d'aquesta època, que són molt extremistes, o almenys d'idees. A les seves novel·les tots és molt extrem: els sentiments, la culpa, les revenges, la mort. Això als adolescents els agrada. És, possiblement, una de les claus de l'èxit d'una novel·la tan clàssica com *El guardià en el camp de sègol* perquè s'assembla bastant a les novel·les de John Green. **Fer que l'adolescent sigui rabiosament adolescent, en contra del que ha d'estar i enfrontat amb els seus pares és potser una de les claus d'un determinat èxit**, perquè ja et dic que també és un èxit *Violetta*.

Això és el que segueixes també a la teva saga iniciada per *Zona prohibida*, en la que hi ha adults que són enemics dels joves.

Sí, perquè el món és així.

Joves contra adults?

En certa manera sí, l'adolescència en ella mateixa és un enfrontament amb l'edat adulta. És una proclama del jo i, per tant, t'has d'enfrontar amb els adults, amb els pares, els professors...

Què té de diferent per a tu la literatura juvenil respecte la d'adults?

No hi hauria una diferència específica. El públic adolescent vol llegir novel·les que li sembli a ell que van adreçades als joves.

Que s'hi puguin identificar.

Sí, però no vol dir que l'escriptor hagi de fer un esforç especial per adaptar-s'hi sinó que a vegades té coses per explicar que creu que corresponen més al món dels adolescents. No hi veuria una diferència des del punt de vista de l'escriptura, però sí com a lector. **No crec que Salinger escrivís pensant en adolescents ni en nens.** Ni Dickens. Crec que és per tots els públics. La novel·la juvenil s'inventa com una cosa comercial als anys 60 i 70, és molt recent. Antigament no hi havia novel·la adolescent. Sí que són escriptors per a nens Folch i Torres o Roald Dahl, però no crec que ni Dickens ni Salinger siguin escriptors per a nens. En tot cas, tens en compte de manera diferent al públic, jo diria que és la informació que dónes. És a dir, el que diferencia més una novel·la d'adults d'una de joves és que en una novel·la de joves no dónes determinades informacions del món que no els toca, de coses que encara no saben.

També pot ser que la diferència vingui determinada per qui és el protagonista?

No forçosament, perquè hi ha novel·les juvenils d'èxit en les que els personatges han estat gent gran.

Però majoritàriament en un llibre per a adolescents el protagonista és de la mateixa edat.

Perquè és el més fàcil de pensar. La meva novel·la favorita de nen era *L'illa misteriosa* de Jules Verne, en la que els protagonistes eren gent gran, i m'entusiasmava. Encara ara m'entusiasma: és la millor novel·la del món.

Per què és important que els adolescents llegeixin llibres?

Jo personalment no et sabria contestar, però em sembla que està contrastat i demostrat que la lectura no només millora el coneixement del llenguatge i de l'expressió oral i escrita, sinó la manera de pensar. **Pensem millor amb més paraules, pensem millor com més bé escrivim i més bé parlem.** Hi ha una cosa en la que seria molt radical: en aquest món modern, amb tanta màquina i tant Whatsapp, l'expressió oral, que és la cosa

més primitiva del món, continua sent el centre de la nostra comunicació. Per ser un polític i triomfar has de parlar bé. A un cardiòleg famós com Valentí Fuster, un se l'ha d'escoltar perquè parla amb una expressió clara i brillant, és un bon cardiòleg, però també parla bé. O sigui, **l'expressió oral continua sent un puntal importantíssim** en el desenvolupament de la vida i en qualsevol ofici. I això només s'aconsegueix amb els llibres.

És el que et proporciona més ventall de vocabulari.

Per descomptat. Pensar-se que ja hem superat el llibre i que estem en el món de la comunicació audiovisual és una falsedat, és conduir-nos a l'analfabetisme absolut.

I no pots adquirir vocabulari mirant sèries de culte?

No, aprendràs històries. L'error de les ficcions audiovisuals és que substitueixen molt bé la demanda de ficcions. Ens agrada escoltar històries i això ho proporciona molt bé l'audiovisual modern: les sèries de televisió. Des d'aquest punt de vista, cap protesta, hem de consumir audiovisuals. Són molt bons i hi ha sèries increïblement boniques, ben fetes i plenes de contingut, però des del punt de vista de la formació de la gent, la literatura continua sent insubstituïble. No només la literatura: la lectura de textos i la comprensió en general.

Diuen que cada vegada es llegeix més, però es comprèn menys.

S'entén menys. No donem la velocitat adequada a la lectura i s'ha de llegir al nivell que puguis entendre-ho. Hi ha massa pressa. Els whatsapps s'escriuen amb faltes d'ortografia, es llegeixen amb pressa i han de ser curts, sinó no es llegeixen. Un whatsapp una mica llarg no es llegeix. L'invent del Twitter, on només pots escriure amb 140 caràcters, ja és tot un símbol de l'època que ens ha tocat viure. Tot això ens condueix a parlar cada vegada pitjor i mentrestant hi ha uns altres que se n'aprofiten.

És important que l'adolescent vegi llegir a casa seva per tal que ell també adquireixi l'hàbit lector?

Això és veritat, però és una mica tòpic. Ho diem tots, però jo tinc quatre fills, he llegit sempre a casa i els meus fills són molt mal lectors. No ho sé, a vegades hi ha un rebuig a allò que fa el seu pare: tot el dia llegint o escrivint.

Com ho fas de cara a trobar aquella idea que servirà per a un proper llibre?

La meua font d'inspiració és la meua vida d'adolescent i les meves lectures d'aleshores. Hi ha molt poca inspiració en la realitat que m'envolta. En la novel·la d'adults i en algunes coses per a nens és molt diferent. Aleshores sí. És una manera de treure'm els fantasmes de coses que he patit. En certa manera és depurar els sofriments i convertir-

los en literatura. Tinc una novel·la molt trista, *Molsa*, que està inspirada en la meua separació. És una història sobre la pèrdua i està inspirada claríssimament en la meua vivència, però no té res a veure, la transformo i la converteixo en un gos, que és tot un símbol, psicoanalíticament.

Llavors en les novel·la per a adolescents és el que et ve de gust escriure.

Aquestes novel·les sí. Em venia de gust escriure, divertir-me i divertir als lectors amb una història que a mi m'agradaria haver llegit, bèstia, amb paisatges que conec. Tiro molt de la inspiració dels viatges, m'agrada molt viatjar i els paisatges són molt importants en els meus llibres.

Respecte a la teua sèrie de llibres iniciada per *Zona prohibida*, dius que no t'importa haver-te inspirat en algunes novel·les ja existents?

No, cap problema. Mentre estava escrivint el meu llibre, vaig llegir el primer de *Los juegos del hambre*. L'argument no el vaig variar, però sí la intenció. Em va impressionar la manera d'estar escrit, de tal manera que el meu llibre, si és en 1a persona, és gràcies a aquesta novel·la. Això sí que ho vaig agafar: vaig trobar que la primera persona donava un ritme molt especial, molt viscut i que li anava molt bé a la novel·la. No és que sigui un invent de la Collins fer una novel·la en primera persona.

Et costa més publicar llibres ara que abans degut a les descàrregues il·legals?

Per ara no he tingut cap dificultat especial. Publico perquè guanyo premis, que és el que va passar amb *Zona prohibida*. Publicar continua sent fàcil, el que és problemàtic és vendre. Es ven poc. Hi ha molta pirateria i **hi ha la mania de la socialització de llibres** a les escoles, que no ens beneficia gens. Tampoc hi estic molt en contra perquè té una certa lògica, sobretot des del punt de vista dels pares i de l'estalvi. Però, clar, els autors de què vivim? Crec que hi ha una crisi general de lectors, de transformació d'aquest mercat. A més, de cara a nosaltres, els escriptors catalans o espanyols, crec que **el perill més gran és una excessiva comercialització de la literatura**, en la que els americans dominen el mercat d'una manera escandalosa. I no per qualitat, des del meu punt de vista, sinó per mitjans, per màrqueting i per estratègies de venda. No es pot entendre que la literatura americana fa només 20 anys amb prou feines tingués influència i que ara el 80% del èxits siguin americans.

Hi ha massa novel·la americana.

Et fan una competència absoluta. Americana o traduïda. La gent no valora un original. És igual que l'original sigui en català. Això es va veure molt bé amb *La sombra del viento*, una novel·la escrita en castellà i traduïda al català. Uns se la compraven en castellà i els altres, en català. O sigui, la traducció es veu com una cosa normal. Per tant, que l'original estigui ben escrit o no és secundari, **la qualitat de l'escriptura no es valora massa**. En conseqüència, tothom pot llegir traduccions. Si tothom pot llegir traduccions, la Collins competeix amb mi a Catalunya i aleshores guanya ella: guanyen

els americans. Els americans saben fer piles de llibres a les llibreries des del primer dia i saben fer una pel·lícula a Hollywood.

Ells poden saber fer-ne, però tot el màrqueting es fa aquí, no?

Aquesta novel·la em consta, perquè he parlat amb l'editor que la publica, que no es venia gaire fins que van fer la pel·lícula, molts anys després. Ja era un èxit als EEUU, van fer una pel·lícula i després van arrossegar les vendes aquí, però és un producte de Hollywood. I això passa amb moltes altres novel·les i no podem competir-hi en contra perquè nosaltres no produïrem mai pel·lícules amb els nostres guions.

Però llavors també hi ha una mica de feina a fer des d'aquí, d'intentar...

...anar a Hollywood?

Anar a Hollywood no, però sí fer-ho d'alguna manera per tal de fer emergir més els autors d'aquí.

Sí, però les editorials no hi tenen un interès especial. El seu interès és guanyar-se la vida, sigui la Collins o sigui el Cirici. Crec que el món anirà cap a una literatura molt més globalitzada. És a dir, pocs autors que es venguin a tot el món, és el que funciona. **Des que la Rowling va tenir l'èxit que va tenir amb *Harry Potter*, el món de la literatura juvenil i infantil s'ha transformat radicalment.** És molt més globalitzat, però amb un domini dels anglosaxons brutal, en un territori on ens costa moltíssim entrar perquè no es tradueix del català a l'anglès. Poquíssim. No tinc cap novel·la traduïda a l'anglès, en canvi, en altres idiomes sí. Molts llibres s'estan traduint a l'italià, al coreà, a l'alemany i al francès, però no a l'anglès.

Així la major dificultat amb què et trobes com a escriptor ja no es tant que hi hagin descàrregues il·legals sinó tot el tema de les traduccions en detriment de l'original?

Hi ha d'haver una manera de solucionar el problema de les descàrregues. Crec que les descàrregues són legítimes, no sóc anti-pirateria. Bé, sóc anti-pirateria, però vull dir que la pirateria és un fenomen que no es pot perseguir en els termes actuals, hem de canviar les bases del joc. **Els beneficiaris de les descàrregues són les companyies telefòniques**, haurien de ser ells les que assumissin el que s'està perdent. Elles fan tot el negoci. Si a casa nostra tenim una connexió amb fibra òptica és perquè pirategem. La gent no té fibra òptica per enviar-se missatges, sinó per baixar llibres i pel·lícules. En conseqüència, els beneficiaris de la fibra òptica són les companyies telefòniques. Elles haurien de pagar el cànon de les obres que es pirategen, elles saben tot el que es baixa de la Xarxa. Els estats haurien de procurar que les companyies telefòniques es fessin càrrec del que val una baixada. Algun dia serà així, perquè la pirateria no es podrà perseguir.

Amb les lleis és posar barreres a una cosa que tanques per un cantó i sortirà per l'altre, no?

És evident, que tu em deixis un llibre no pot estar prohibit, que tu em deixis un arxiu de l'ordinador tampoc. És igual, es prohibirà potser a la Xarxa i després anirem a l'oficina a fer les descàrregues. No es pot perseguir. En canvi, les companyies telefòniques són les màximes beneficiàries i és evident que el benefici és perquè fem descàrregues no perquè ens enviem missatges, que no pesen res.

Internet té aquesta part dolenta de les descàrregues il·legals. Però també ha fet canviar l'experiència lectora dels adolescents, en el sentit bo, perquè hi poden haver comunitats de lectors on compartir informació i, en el sentit dolent, perquè s'està més pendent de llegir les webs o llegir Whatsapps. Com ha afectat això a l'experiència lectora?

Ho veig positiu. Pels llibres tradicionals no, però el món és com és, no podem anar contra com és el món. Hem d'anar veient si la literatura encara té un lloc. La necessitat de consum de ficció és pròpia de la humanitat. Des dels més remots orígens necessitem històries que no siguin reals, la construcció de símbols, abans eren els contes a la vora del foc i després vam passar a la literatura. Actualment hi ha dos fronts de competència molt viva contra el llibre editat. **Un front són les sèries de televisió**, que a vegades substitueixen i superen la ficció perquè són molt bones i de gran qualitat. No tenen res a envejar i, en certa manera, superen el cinema i s'apropen més a la literatura, és a dir, tenen continguts sentimentals potents i històries molt ben construïdes. **L'altre front és la ficció autogenerada, que són els whatsapps i el Facebook**. Facebook és una ficció sobre nosaltres mateixos, els nostres personatges són els nostres amics, els hi passen coses. Per tant, això també forma part de la construcció d'un símbol: pengem les nostres fotografies i les coses que ens agraden. Com que això és una realitat, a vegades *fantasejada* i edulcorada, ja que no pengem desgràcies; constitueix una ficció que també ens fa competència. No hi ha gaire més lloc per a la ficció que fem els escriptors. És possible que les novel·les redueixin una mica o molt el seu mercat, des d'aquest punt de vista. El món canvia, no passa res.

Apostaries perquè les indústries editorials tiressin més pel llibre digital?

Hem d'anar veient què passa. Fa tres anys vaticinava que en cinc anys, encara que als editors no els agradés, aniríem cap al món digital i ara em fa tot l'efecte que no, perquè veig una aturada importantíssima. Els llibres s'han abaratit molt, hi ha molts llibres de butxaca. Crec que avui deu euros cada quinze dies se'ls pot gastar tothom i es pot llegir tot el dia amb deu euros. No cal gastar-se grans quantitats. **Trobo que els llibres de paper encara aguantaran molt**, a la gent li continuen agradant més. No és veritat que els joves llegeixin més amb la *tablet*. Amb la *tablet* potser llegeix més la gent que llegeix molt, perquè aquí sí que hi ha un abaratiment escandalós. Crec que el nostre problema no és entre llibre digital i llibre de paper, continuo creient en el paper.

Quina podria ser la solució perquè tu com a creador puguis seguir vivint d'escriure, compatibilitzant-ho amb les noves tecnologies que poden anar apareixent?

Molt poca gent viu d'escriure. No visc ni he viscut mai d'escriure. Vist d'una altra manera, tota la meva vida he viscut d'escriure, però d'escriure publicitat, televisió. Sempre he viscut de la literatura aplicada, si de la publicitat se'n pot dir literatura aplicada. Sempre he viscut de la creativitat i de les idees, però no de la literatura.

GEMMA LIENAS, escriptora

“Les persones que siguin capaces de llegir un text des del començament fins el final tindran un avantatge competitiu respecte a les altres”

Gemma Lienas és la creadora de la popular sèrie juvenil *Els diaris de la Carlota*. Les seves novel·les dirigides al públic adolescent són àmpliament conegudes i gaudeixen d'una notable acceptació. A més d'escriptora de llibres per a joves, també ha escrit novel·les per a adults i infants. De jove, va fundar una escola per a nens *borderlines* [sic] juntament amb un grup de pares, de la que diu que va aprendre moltíssim. “Aquests nanos ara potser estarien integrats en una escola ordinària, però fa anys no tenien més remei que anar a una escola de nanos amb discapacitat cognitiva i no avançaven. Aleshores un grup de pares vam decidir muntar una escola per a nens que tenen aquests problemes”, recorda Lienas. A més de mestra en aquesta escola, ha estat professora de llengua i ha treballat molts anys dins el món editorial com a directora literària: “Vaig compaginar l'escriure i el món editorial durant molts anys, passat l'any 1998 vaig decidir deixar-ho tot i dedicar-me només a escriure”, explica l'autora.

Has sigut professora en una escola per a nens *borderlines*, professora de llengua, editora... En quin moment vas decidir que volies escriure?

De petita ja havia decidit que volia ser escriptora i, de fet, vaig escriure coses. El que passa és que fins l'any 1984 no vaig escriure res per portar-ho a un editor.

En aquell moment, vas portar-ho a un altre editor o a l'estar dins el món editorial va ser més fàcil d'alguna manera?

No. Ho vaig portar a un altre editor. Publicar-te a tu mateix? Em sembla una falta d'ètica. No ho hauria fet de cap manera, ni ho faria ara que tinc tants llibres publicats.

Com a editora, per quins criteris et guiaves a l'hora de decidir quin llibre publicar?

Em guiava per l'interès de la història: si tenia interès, si atrapava, com estava construïda, si tenia uns personatges que funcionaven, si tenia un bon ritme, si tenia una estructura interessant, si estava ben escrita... Aquest últim seria més un aspecte lingüístic. I després per com era la temàtica: si era una temàtica que interessava. De fet, hi ha coses que són més importants que d'altres, perquè si tu trobes que un personatge està poc dibuixat i penses que allò és una errada, li portes a l'autor i que ho arregli, és a dir, que **hi ha coses que tenen solució i n'hi ha d'altres que per a la teva editorial no**

en tenen. Si em portaven una novel·la que no encaixava gens amb la meua línia editorial, per molt ben escrita que estigués, no la podia agafar. En canvi, una novel·la que tingués algun petit problema, però que encaixés amb la línia editorial, podia parlar amb l'autor i demanar-li que mirés d'arreglar-lo.

O sigui que un com a editor, a part de la forma i l'estil, també pot demanar a l'escriptor que canviï alguna cosa del contingut i dels personatges.

Dit així sembla terrible, però l'*editing* d'un llibre consisteix en això. Moltes vegades l'autor està tan posat dins la història que no arriba a veure algun dels errors que té. Veure aquests errors és més fàcil per a una persona de fora que per a una que està dins. Com a escriptora, abans de donar el llibre a un editor, sempre el dono a llegir a gent de la meua confiança perquè ja sé que moltes vegades pot tenir un final precipitat o pot faltar-li tensió en un determinat moment i això un no ho veu. En canvi, una persona externa... No tothom és capaç de veure-ho, eh? Però una persona entrenada n'és capaç. L'*editing* consisteix en això.

Als països anglosaxons l'*editing* es fa moltíssim, ens els països mediterranis als autors els costa molt més entendre-ho. Quan vaig començar a ser editora, hi havia autors que els costava molt entendre-ho, perquè tu t'hi pots negar com a autora, pots dir: "No em dona la gana, no ho canvio". Aleshores l'editor pot dir dues coses: o bé que per ell és tan important que allò estigui millorat que no et contracta el llibre o bé que, com que és una cosa secundària, te'l contracta igualment. Jo entenc que **un editor, si t'hi entens bé, ha de ser una persona amb qui tinguis complicitat.** Jo no anava a fotre els meus autors, al revés, anava a intentar millorar l'obra i, per tant, quan els deia alguna cosa, en general, em feien cas. Això no vol dir que a algun no li molestés o que algun digués que no, però la majoria estaven contents quan els deia coses que podien millorar l'obra.

Potser si l'escriptor és novell li és més fàcil acceptar-ho que si és un escriptor consolidat. Això per una banda. També, entrevistant a Jordi Sierra i Fabra, ell deia que escrivia una obra, la portava a l'editor i que, si a aquest no li agradava com estava escrita, que ja la portaria a un altre. Hi ha una mica de diferenciació.

El Jordi pot ser que digui això perquè ell té una manera determinada de treballar. També et diré que jo en algun cas li havia dit alguna petita cosa i no li havia sonat gens estranya, però és veritat que el Jordi diu que, quan acaba un llibre, no se'l vol tornar a mirar. Ell l'escriu d'un sol cop i no se'l torna a mirar. No tots els escriptors fan això. El Jordi i jo som diferents, escrivim de manera diferent. Ell vomita l'original d'un cop i no se'l torna a mirar. Jo l'escriu d'un cop, perquè també treballo la novel·la prèviament com fa el Jordi, però quan el tinc escrit el reviso moltes vegades. **De vegades llenço cent pàgines i torno a començar,** això el Jordi no ho faria. Jo reviso molt les novel·les. A més, m'agrada molt, és una feina que no em molesta gens. Al revés, trobo que és la feina més bonica d'escriure: quan ja has enganxat el llibre i el vas millorant, posant-li detalls i traient imperfeccions.

I sobre els autors novells que em deies: No, hi ha autors novells que són repatanis a canviar res, que es pensen que han fet l'obra mestra i, en canvi, hi ha autors que han escrit molt, que estan disposats a acceptar el criteri d'algú que pensin que té criteri, clar. **A mi m'interessen les crítiques que em fan, però no totes em són vàlides.** Estic disposada a escoltar les crítiques, perquè si milloren el llibre... I tant! Però no tot el que em diuen em serveix per millorar el llibre. Si no ho veig de la mateixa manera, no ho canvio, però hi ha coses que em fan reflexionar i penso que tenen raó, especialment quan unes quantes persones coincideixen.

Els joves, quan valoren si un llibre els hi ha agradat, ho fan donant arguments de si s'hi han sentit identificats o no. Creus que és aquesta la clau de l'èxit dels llibres de la Carlota, que els joves s'hi veuen reflectits?

Crec que, en general, no només els joves sinó també gent adulta tendeix a buscar llibres on s'hi vegin reflectits. Entre els adults hi ha qui ho fa i qui no, però en els joves sí que és un element comú. Tots els joves busquen sentir-s'hi reflectits. En *El diari de la Carlota* segur que s'hi senten reflectits i aquest és un dels quids del fet que s'hi quedin enganxats, però crec que n'hi ha d'haver d'altres, perquè hi ha altres llibres amb els que també es podrien sentir identificats i potser no tenen el mateix atractiu per a ells. Crec que potser un altre quid és **tocar temes que els interessin molt i fer-ho des del punt de vista d'algú com ells**, és a dir, no un adult que els està donant lliçons, sinó algú del seu nivell que els està explicant coses d'aquell tema que els interessa tant. Crec que un llibre per a joves és la identificació, el llenguatge, el tema i és important alguna cosa que no sé. Perquè si això fos tan fàcil, tothom podria escriure una novel·la. A mi em pregunten com m'ho faig per connectar amb els joves i els dic que no ho sé. Evidentment hi ha coses que sí les sé: procuro que els personatges siguin de la seva edat perquè es puguin identificar amb ells i que els temes siguin del seu interès, però normalment ho són del meu també. Jo no puc escriure sobre un tema que a ells els interessi i a mi no, busco temes que a mi m'interessin i llavors resulta que són temes que també els interessin a ells.

Si parlem de gèneres dins la literatura per a joves, creus que ara tenen més èxit els llibres de ciència-ficció i fantasia per sobre de la novel·la realista?

Crec que fa entre 9 i 7 anys sí que hi va haver aquest boom, ara està una mica més de baixa. Tornarà a posar-se de moda la novel·la realista. A mi m'interessa la novel·la realista, en sóc lectora. Sempre s'ha anat venent, una altra cosa és que en un moment donat hi hagi hagut un boom de *Crepúsculo*, posem per cas, que això és una cosa que a mi no m'interessa gens. Jo mai escriuré novel·la romàntica, de ciència-ficció o de *fantasy*. Em sembla molt bé que hi hagi de tots els temes, però jo com a lectora tinc uns interessos i com a escriptora reproduïxo aquests interessos. La novel·la romàntica no m'interessa, em posa molt nerviosa. I la *fantasy*, com a lectora mai m'ha interessat massa, reconec que n'he llegit algun llibre que m'ha agradat molt, però en general no

sóc lectora ni de ciència-ficció ni de *fantasy* i, per tant, **no tinc els recursos per escriure'n ni m'interessa massa escriure'n**. En canvi, no sóc massa lectora de thrillers o novel·les de misteri, però ara sí que m'interessen més i m'he posat a llegir-ne perquè m'agradaria tenir les claus d'aquests tipus de novel·les i també posar-m'hi. Però sempre basada en novel·la psicològica i novel·la realista, és a dir, m'agraden les claus de la novel·la de suspens però aplicada sempre al tema que a mi m'interessa.

D'on treus les idees per la teva propera novel·la?

Les idees estan a tot arreu. Llegint el diari en trobo moltes, parlant, veient una pel·lícula, veient una imatge, escoltant una conversa, amb records que tinc al meu cap, una frase feta et pot portar a imaginar-te una història. Són moltes les coses que tenen a veure amb aquest desvetllar i capturar la idea.

Què és el que et fa decidir per una trama o una altra quan has d'escriure el teu proper llibre?

La trama: què i com ho explicaràs? Això sí que és un treball de molt de temps, perquè quan tinc la idea la deixo durant un temps que vagi impregnant-me. Potser no li faig cas, però sé que està allà. Ara, per exemple, tinc una idea que no sé quan la treballaré, però sé que s'acabarà convertint en una història. La tinc al cap i deixo que m'impregni i mentrestant vaig fent altres coses. **Quan començo a veure clar per on anirà la història, aleshores començo a treballar amb les llibretes d'arguments que li dic.** Treballo amb aquestes llibretes, a mà. Ara deixaré de fer-ho perquè me n'adono que tinc més problemes per veure-m'hi i és millor que faci servir l'ordinador, però fins ara feia servir aquestes llibretes. Les llibretes de fa uns anys no són ben bé iguals perquè he anat incorporant noves metodologies a mesura que escrivia i parlant amb un autor i l'altre també aprens coses. A les fitxes de personatges hi poso una fotografia, però al començament no n'hi posava. Això ho vaig aprendre un dia que estava en una taula rodona amb altres escriptors i un ho va explicar i vaig creure que era una bona idea i ho vaig començar a fer.

Com treballes la història en aquestes llibretes d'arguments?

Al començament, com la novel·la encara no té títol, sempre poso el tema de referència o la idea de referència i la data en què la començo a treballar. Aleshores poso bibliografia o filmografia que m'interessa repassar o gent amb la que m'interessa parlar per documentar-me. Ara la novel·la d'adults que estic preparant requereix mirar-me llibres d'història de la Segona Guerra Mundial i llibres sobre el descobriment de l'ADN. Tot això seria la documentació. Mentrestant vaig tenint com fagonades. De sobte, veig una imatge, una escena. Les escenes les apunto en fitxes de paper i vaig veient coses. T'he de dir que **la primera escena que veig gairebé sempre és el final** de la novel·la. No sé per què. Probablement perquè em concentro en el final i si no el tinc, no puc escriure la novel·la.

Però llavors és més complicat, no?

Per mi és més complicat si no tinc el final. De fet, si no el tinc no començo la novel·la. Quan veig el final, ja està, ja sé que allò serà una novel·la perquè vol dir que aniré cap allà. Quan vaig veient escenes i vaig pensant en la història –una escena que passa a tal lloc i que els personatges parlen de tal cosa– les apunto en un paper: potser és un diàleg o potser és un paràgraf. I paral·lelament vaig apuntant els personatges. **En la fitxa dels personatges, el primer que hi poso és el nom i l'edat i després busco una fotografia** que s'assembli al personatge que tinc al cap, que té un físic i també comença a tenir una manera de ser. La fotografia que busco s'ha d'assemblar en el físic i la manera de ser. En els meus llibres, on el conflicte psicològic té molta importància i marca molt la història, necessito un personatge que tingui una manera de fer o una altra. Quan tinc la foto, acabo de fer la fitxa, en la qual hi ha tres parts. La part més breu és la del físic, que també és com va vestit, com es perfuma, l'aparença física. Llavors hi ha la part psicològica, que és la que té més espai. M'entretinc molt en dibuixar-la perquè té molta importància en com es desenvoluparà la història i en com es relacionaran els personatges entre ells. També poso quin és l'entorn del personatge: què estudia i a on, si treballa, si viu amb la família, què fan els seus pares, si fa esport, si fa música...Vaig treballant-ho així amb tots els personatges.

Una altra cosa que treballo molt són els espais: dibuixo els plànols i agafo fotografies. Sé com són els espais. També marco la línia del temps: quin temps agafo de la vida dels meus personatges. En els llibres de la Carlota, normalment són uns mesos o unes setmanes. Al començament em marco aquesta línia on hi haurà tot el temps que passa a la novel·la i d'aquí vaig penjant-hi els principals esdeveniments. Això seria la visió cronològica de la novel·la, que llavors no vol dir que l'expliqui així. Hi ha novel·les que són cronològiques i n'hi ha que comencen pel final o hi ha *flash-backs*, però jo sí que la necessito saber cronològicament.

Em sembla que ets molt organitzada, molt metòdica. Crec que no tots els escriptors deuen fer el mateix.

Per mi sí, però ja entenc que no tothom ho fa igual.

Ets escriptora de novel·la infantil, juvenil i d'adults. Què és el que et fa decantar per escriure una novel·la per un públic o un altre?

Quan tinc la idea ja veig segur si aquella idea serà per a nens, per a joves o per a adults. Ho tinc claríssim.

Hi ha autors que no estan d'acord en etiquetar una novel·la de “novel·la juvenil”, creuen que no s'hauria de separar o de catalogar d'una altra manera. Què n'opines?

En el país anglosaxons sempre ha existit la literatura *young adult* i mai han tingut problemes. Aquí, com que no hem tingut una tradició, la gent la veu molt malament de vegades. Però a mi em sembla que està bé que hi hagi una literatura juvenil i més quan la joventut cada vegada es dilata més temps. En el nostre país, quan jo era petita, no hi havia roba de joves. Hi havia roba de nenes o roba de dones i passaves de vestir-te com una nena a vestir-te com una dona, perquè no hi havia terme mig. Això és el que ens ha passat amb la literatura. Ara tenim literatura juvenil i em sembla bé que n'hi hagi, que és el que passava en els països anglosaxons des de sempre.

Creus que ara llegim més però amb menys qualitat?

Crec que Internet i les noves tecnologies estan canviant els hàbits lectors. Crec que es llegeix molt, però molt fragmentàriament. La gent té tendència a llegir tuits i a llegir les coses molt per sobre perquè **tenim un excés d'informació**. La gent no llegeix a fons. Llegeix els titulars, llegeix una mica en diagonal i a partir d'aquí fa un tuit. I els tuits que fan els altres, quasi no te'ls mires. Tendim a llegir molt fragmentàriament i crec, a més, que l'estar pendent del mòbil, del Twitter, del Facebook crea una...[no acaba la frase] T'ho dic perquè ho he experimentat. El Twitter el faig servir al matí i si tinc algun moment durant el dia. Abans a la nit tuitejava i ara ja no ho faig mai, perquè me n'adonava que em robava temps de lectura i que em feia perdre concentració. M'ha agradat molt comprovar que amb 15 dies o una setmana que vaig decidir eliminar-lo de la meua vida a aquelles hores, he recuperat la concentració. Aleshores me n'adono que, si a mi que tinc una bona concentració m'ha passat, a més gent li està passant molt més encara. **Penso que estem perdent l'hàbit de llegir coses llargues i amb una certa complexitat**. La gent s'està acostumant només a piular, a mirar cosetes. Llegim més, però de menys qualitat, o més fragmentàriament, i això en un futur serà un problema. Crec que, en el futur, les persones que siguin capaces de llegir un text des del començament fins el final tindran un avantatge competitiu respecte a les altres.

Llavors, respecte l'adolescent de fa deu anys, l'experiència lectora s'ha anat perdent...

S'ha anat perdent sobretot perquè l'escola ha tingut una actitud molt diferent a la d'abans. Fa uns anys, quan estudiaves a l'escola, et feien comprar dos o tres llibres a l'any, oi? Els nens d'ara no en compren.

Parlava amb un altre escriptor que deia que hi ha molt préstec de llibres entre amics i familiars i que els llibres no són tan cars perquè gastant deu euros ja tens una lectura que et dura tot un mes.

Clar, tota la vida. I això s'està perdent. Avui he fet un tuit que deia que el nivell cultural a Espanya és molt baix i les diferències són brutals entre els nens que van al teatre o al cinema i tenen llibres a casa i els que no. Per tant, sí que té una influència el tenir llibres a casa i anar al teatre i aquí s'està perdent. L'altre dia vaig anar a fer una xerrada a una escola on havien comprat un sol llibre i la mestra el llegia per a tots els nens de 6è. Això està devaluant moltíssim els llibres.

Però l'escola té un paper molt important a l'hora de fomentar l'hàbit lector, en això sí que hi treballa...

Fomentar l'hàbit lector i no fomentar també l'hàbit de compra produeix que els nens tinguin el llibre molt devaluat, molt més que fa vint anys. Perquè els pares estan disposats a comprar-los bambes, mòbil, *tablets* i portar-los a esquiar a no sé on, però no a comprar-los llibres. I a l'escola tampoc els obliguen a comprar llibres.

Com t'està afectant a tu com a escriptora les descàrregues il·legals a Internet?

A mi m'està afectant moltíssim tant la socialització que fan les escoles com Internet. El fet que aquella professora hagués comprat un sol llibre i l'hagués llegit a tots els alumnes de 6è evidentment fa que jo no vengui llibres. I els autors només cobrem si venem llibres. **La gent ha d'entendre que els autors no tenim cap sou.** A final de l'any ens diuen quants llibres hem venut i d'aquests ens donen el 10%. Si el llibre val deu euros, em donen un euro que, a més, és brut i d'aquí haig de pagar els meus impostos, m'he de pagar els meus autònoms... Ja veus que un euro és molt poquet. Per viure tot l'any necessites vendre molts llibres. Si la gent no compra llibres, només socialitza i fa descàrregues electròniques...

I la resta del que val el llibre qui se l'emporta, l'editorial i el distribuïdor?

El 50% se l'emporta el distribuïdor. Ara sortiria algú que em diria que amb els llibres digitals això no passa. I tant que passa. Amazon, que s'ha convertit en el principal distribuïdor, et cobra una morterada per tenir el llibre penjat a la seva plataforma. **Els distribuïdors d'abans, els de paper físic, tenien almenys un sentit** ja que havien de llogar naus, apilar els llibres, tenir carretons per treure'ls i enviar-los a les llibreries. Ara Amazon no té res de tot això i es continua quedant el 40% o el 50%.

Com ho solucionaríes per tal que els autors us pugueu guanyar la vida?

No ho sé, no tinc solució per a això, perquè la gent no entén de què vivim els autors i els sembla horrorós que de cada llibre haguem de rebre alguna cosa. La gent, com que és

molt ignorant, diu: “Faltaría más. Es como si a un arquitecto le tuviéramos que pagar cada vez que pasamos por la puerta del edificio”. **No entenen que un arquitecte ja ha cobrat l’edifici, però l’autor no.** L’autor no cobra res, només quan ven. Una vegada un d’aquest gurus de les noves tecnologies em va dir que la solució seria posar propaganda dins els llibres, per exemple dir que la Carlota veu Cola Cao i anar a Cola Cao i que et paguessin.

Què opines sobre la situació actual del món de la novel·la adolescent i com el veus en un futur?

En aquests moments estem en uns moments difícils per com han caigut les vendes. He passat anys podent viure dels meus llibres i ara no puc. No sé què passarà en el futur. Els altres països europeus i els EEUU no estan tan malament com nosaltres, no hi ha tantes descàrregues il·legals. Potser se socialitza però, en canvi, la gent compra molts llibres. Al nostre país el problema que se socialitzi a les escoles és que **el nens no compren llibres**. La majoria de pares no compra llibres, els compren *gadgets* electrònics, però no llibres. A més, és estúpid perquè el *gadget* electrònic té una obsolescència programada, en canvi, els llibres no es fan malbé.

Aquí tenim el problema que els llibres i la cultura literària no està tan arrelada com en altres llocs.

Aquest país és un país amb molt poca cultura i aleshores no sé què passarà. M’agradaria tenir una bola màgica, però no ho sé.

ANNA CANYELLES, responsable del Certamen de Lectura en veu alta

“La literatura adolescent no està acabant de complir la seva funció, que és d’enriquiment i d’obrir nous horitzons”

Al CaixaForum de Barcelona s’hi acaba de celebrar una de les semifinals del Certamen de Lectura en veu alta d’enguany. El nivell és alt en cadascuna de les categories d’edats i la decisió final sembla complicada. Finalment, quan arriba el veredictes i tot conclou, els nens i adolescents respiren alleujats i satisfets per la feina ben feta i van a reunir-se amb els seus pares, que els reben orgullosos, després de presenciar tot l’acte. Una de les últimes persones en abandonar l’auditori és l’Anna Canyelles, la responsable del Certamen, organitzat per la Fundació Enciclopèdia Catalana. Tot i el matí atrefegat, no dubta en dedicar una mica del seu temps a donar el seu punt de vista sobre la situació actual de la lectura infantil i juvenil. Canyelles creu que la lectura “hauria de ser una matèria transversal, perquè la fem servir en totes les àrees de la vida”. Des del Certamen, aporten el seu granet de sorra en aquesta tasca del foment de la lectura, així com de la comprensió i l’expressió oral. “La resposta és fantàstica, perquè de les 8 escoles de la primera edició, que van ser escoles triades, convidades, a les 670 d’ara ens demostra que l’activitat funciona”, assenyala Canyelles.

Per què llegir en veu alta?

La lectura en veu alta té diverses particularitats. El que té la lectura en veu alta és que per poder expressar-te, per poder explicar allò que estàs llegint, en primer lloc, ho has de tenir molt clar. Per tant, treballem l’expressivitat a partir de la comprensió. La comprensió en la lectura fa que puguis expressar el text, **si no estàs entenent allò que llegeixes, evidentment no ho podràs expressar ni interpretar**. Això per mi és el més important. La segona particularitat que també valorem és la quantitat d’habilitats que poses en pràctica amb la lectura en veu alta i que no poses en pràctica en una lectura individual. En la lectura en veu alta, que també li diem lectura compartida, perquè en realitat estàs transmetent un text, has de tenir molt present i has de treballar molt bé la puntuació per poder mantenir el ritme, has de poder entendre per interpretar correctament els personatges. I altres habilitats súper útils a la vida, com són una dicció correcta, una projecció de la veu i un saber estar davant d’un auditori.

La lectura individual potser permet ser més reflexiu, no?

La lectura individual és una altra. El que passa és que, **per fer lectura en veu alta, has d’haver fet lectura individual**. És molt difícil que una persona, encara que tingui totes

les habilitats, agafi un text que no conegui gens i l'expressi i l'interpreti correctament, perquè no el coneix. Per tant, nosaltres aspirem a que aquests nens hagin llegit bé el text individualment, se l'hagin fet seu i el puguin transmetre.

Quin feedback heu rebut de les escoles en aquestes edicions del Certamen? Com valoren la trajectòria del Certamen de lectura?

La resposta és fantàstica, perquè de les 8 escoles de la primera edició, que van ser escoles triades, convidades, a les 670 d'ara ens demostra que l'activitat funciona. A més a més, no només hem crescut en número absolut d'escoles, sinó en número de lectors. És a dir, abans les escoles eren més tímides i cada escola es presentava en una categoria. Ara tenim escoles que van a totes les categories, amb la qual cosa vol dir que **hem augmentat en nombre d'escoles, però, sobretot, en nombre de lectors**. Aquest és el feedback, quan tenim l'oportunitat de parlar-ne directament, rebem molts correus de felicitació, moltíssims, perquè consideren que és una activitat que funciona molt bé, perquè tenim escoles fidels des del primer any. Vol dir que cada any ja ho tenen incorporat i que funciona. També rebem correus de queixa, perquè no estan d'acord amb les decisions del jurat. Però, **com a activitat, és molt ben rebuda** i el Departament d'Ensenyament s'hi ha incorporat perquè considera que és una activitat que té molt de lúdic i molt de curricular alhora.

Com que han augmentat el nombre d'escoles i el nombre de lectors, també vol dir que per part del professorat cada vegada hi ha més implicació i estan molt motivats, no?

Sí, estan motivats. Hi ha escoles que ja ho tenen com a activitat d'escola, és a dir, ja no es plantegen: "Participarem en el Certamen". No. Diuen: "Cada any hi ha aquesta activitat que es diu Certamen i és la única manera que tenim per treballar la lectura en veu alta". O sigui, moltes escoles només llegeixen en veu alta en funció del Certamen perquè sinó no troben l'espai ni el temps ni li veuen massa sentit de vegades fora del Certamen, cosa que és un error. **En aquest país costa molt entendre que la lectura en veu alta forma part de l'expressió oral**, o sigui, que és comprensió lectora i expressió oral.

L'escola té un paper clau en el foment de la lectura. Des de les escoles, creus que s'està duent a terme aquesta tasca correctament a dia d'avui?

La lectura és una assignatura pendent que sabíem que tenien les escoles des de fa anys. De fet, els informes PISA cada vegada "denuncien" la poca comprensió lectora que tenen els nostres alumnes. Aquests informes, tot i que reben moltes crítiques i volen anivellar tot l'alumnat, sí que ens van disparar les alertes: s'hi havia de treballar. Penso que en aquests moments les escoles es prenen molt seriosament la lectura i la comprensió lectora, **sempre des de l'àrea de llengua, no es treballa des d'altres àrees**, quan la lectura hauria de ser una matèria transversal, perquè la fem servir en totes les àrees de la vida.

Per exemple en matemàtiques: llegir un enunciat.

Exacte. Llegir un enunciat, un text històric, etc. Totes les matèries. Sí que pensem que les escoles estan més implicades en la comprensió lectora. Però de vegades també sembla que faltin eines motivadores, és a dir, saben que s'ha de fer però sempre passa pel mateix procés: llegeixo un llibre, em pregunten què em sembla i em fan preguntes de comprensió, a vegades massa directes. Sempre hi ha els mateixos processos, **no trobem maneres d'incentivar la lectura** i de comprovar si la comprensió és prou bona i sembla que el Certamen en aquest sentit ens pot ajudar. És a dir, ells fan la feina, però si tu els dones una eina que els motiva...

Aquesta eina motivadora per part de qui hauria de venir? Falta creativitat per part dels professors a l'hora de planejar com ho faran?

Jo diria que no. És una matèria molt complicada la de crear lectors, incentivar la lectura, aconseguir lectors que tinguin una bona comprensió... No és que falti creativitat, són tantes les cames del monstre... Perquè també tenim pares no lectors, per tant, a casa tenim nens que veuen que els pares no llegeixen: "Per què jo haig de llegir?". Perquè també tenim literatura, de vegades, de menys qualitat de la que hauríem de tenir, la qual cosa fa que als nens els caiguin els llibres de les mans d'avorriment, de mala qualitat i de vegades perquè ens obcequem en què han de llegir una sèrie de coses i, no, la lectura és molt més oberta. Si hi ha un llibre que no t'agrada, el pots deixar. Aquest és un tema delicat. Tenim les lectures prescriptives, que potser ens hauríem de plantejar. No és falta de creativitat ben bé: és un funcionament, **és una roda molt grossa que els mestres no poden aturar sols**. Si totes les escoles tenen lectures prescriptives, és molt difícil que una escola digui: "No, nosaltres no". Que els nens triïn el que volen llegir. De fet, en el Certamen tenim lectura prescriptiva, que sempre diem que no obliguem a comprar el llibre, recomanem que se'l llegeixin. Però sí que és cert que les escoles tenen un petit problema amb la lectura i no és un problema de les escoles, és de la societat, és un problema global.

És important el fet de veure la lectura com una activitat d'oci, de la vida quotidiana dins la teva família, per llavors tu també començar amb l'hàbit de la lectura?

Per mi és fonamental viure en una casa amb llibres, on els pares o el germà gran diuen a una determinada hora: "Me'n vaig a llegir al llit". O a mitja tarda seuen al sofà a llegir un llibre. Evidentment que és això, és una part de l'oci familiar, és un hobby. En comptes de llegir perquè l'escola ens obliga a llegir-lo, d'haver-lo de llegir ràpid perquè ens faran unes preguntes i que tot ens interessi tan poc com ens interessa. Perquè això passa i tots ho sabem.

Llavors el foment de la lectura passa per buscar alguna cosa que atragui els alumnes, temes que els interessin, no és tan complicat...

No, però és que no és pels alumnes, és pels pares també. Aquest país és un país de pocs lectors: **per l'edició que tenim, som dels menys lectors d'Europa**. És un país on la lectura es viu com una obligació o com una cosa de persones cultes, se suposa que és per una classe social determinada o gent que hi està relacionada, aquesta és la realitat. Evidentment que hem de trobar recursos que motivin els alumnes, els que siguin. Moltes vegades, malgrat que el Certamen té aquest esperit més competitiu, que volem defugir però que tenim, és una bona manera que els nanos competeixin amb altres nanos. Nosaltres hem tingut experiències d'alumnes que mai havien mostrat cap interès per la lectura i, de cop, a través del Certamen, hi volen ser i arriben a la final del Certamen al Teatre Nacional llegint.

Aquestes eines per motivar també podrien ser les xarxes socials, les noves tecnologies. Perquè ara hi ha noves formes d'oci lligades a les pantalles i, si ja diem que no som un país poc lector, les pantalles potser perjudiquen encara més l'hàbit de la lectura. Passa això o, en canvi, es podrien aprofitar aquestes noves tecnologies per motivar-los?

Sí, de fet s'aprofiten. Ja hi ha el llibre digital, però no s'acaba d'implantar excessivament. Per nosaltres, des de Fundació Enciclopèdia Catalana, la qual dirigeix un grup editorial, el suport és el de menys. Si és en paper o és en digital no ha de ser un problema, **el problema és què hi ha en aquest suport**, la qualitat literària d'això i l'ús que en faci la gent. Clar, és qüestió de temps. Pensem que ara estem en un camí que s'hi arribarà. Evidentment que un text enriquit és molt més interessant que un text pla, un text enriquit amb links, amb dibuixos que siguin animacions... És infinit el món. Però sí que estem a les beceroles i no acaba d'arrencar. I és veritat que **el sector editorial hauria d'apostar molt més per les noves tecnologies** si no vol quedar-se definitivament aparcat. Abans la gent tenia un llibre obert si anava en transport públic, ara tothom mira una pantalla.

De mòbil, perquè no és la pantalla de l'e-reader.

No. És un whatsapp o Facebook. I això com es capgira? És complicat, no és un problema només de les editorials i de la lectura, sabem que hi ha molts altres camps que estan sent arrossegats per aquesta evolució de la tecnologia.

Per tu, quin paper té la lectura pel desenvolupament de l'adolescent? En el Certamen s'arriba fins a la "Tropa de corsaris" que ja són els últims cursos de l'ESO. Toqueu diferents edats...

Pels adolescents, si ens fixem en la lectura en veu alta concretament, és un repte. Perquè **l'adolescència és un moment de timidesa**, de sentir-se molt jutjat pels altres membres del grup. Per tant, córrer el risc de sortir a un escenari i interpretar una lectura que et pot suposar fer de noia per un noi, fer veuetes o fer una determinada lectura que a alguns els

pot fer gràcia, saber que t'estan mirant de dalt a baix, si els agraden les bambes o el vestit... És un repte per a ells, molt més que per als petits. De fet, nosaltres ho notem perquè en aquesta categoria ens baixa una mica la qualitat generalment, que no sempre. Però és veritat que veus els nens de Cicle Mitjà, que els veus molt petits, i penses que un escenari els farà més impressió, i no, surten i llegeixen molt tranquils. **En canvi, als grans sempre els costa més expressar-se, per tant, pensem que és un repte:** està molt bé que s'enfrontin a les seves pors, a les seves vergonyes, als seus complexos de vegades sense cap sentit... Això pel que fa a la lectura en veu alta. Pel que fa a lectura en general, evidentment en una etapa de formació de desenvolupament mental com té un adolescent, tot el que pugui xuclar, tota la informació que rebí és fonamental. **I la literatura el que ens dóna és que ens enriqueix el vocabulari,** ens obre portes, ens ajuda a expressar-nos per escrit i oralment. És a dir, aquests nanos, si són realment lectors, tindran molta capacitat per redactar un *mail*. No estic parlant d'escriure la novel·la de la seva vida, però sí redactar correctament un text per a un estudi o un *mail* que no sigui pel seu amic o la seva amiga.

Un nivell d'expressió més alt.

I un nivell d'expressió més alt ni diguem, perquè tens més vocabulari i tens més registre lingüístic que només el d'alumne a alumne. O sigui que fonamental.

Quina és la teva valoració de la situació actual del món de la novel·la adolescent? Què canviaries o milloraries?

Penso que la novel·la adolescent ja toca amb la novel·la adulta, clarament. El que em sembla que ha passat en els darrers anys és que hem baixat el nivell pel que fa a la novel·la juvenil o per adolescents. **Cada vegada els autors s'han autocensurat** i censurats alhora pels editors, tenen més por de no ser políticament correctes, tenen més por d'utilitzar un vocabulari amb una certa complexitat. Penso que no n'hauríem de tenir: si no saben aquella paraula, que la busquin al diccionari i així l'hauran après. Es té molta por. A les editorials passa sovint que, quan es rep un original, potser l'argument és correcte, però es considera que allò és molt complicat. El concepte "complicat", quan estem parlant d'adolescents, depèn de si estem parlant d'adolescents de 14, 15 o 16 anys també. **Hauríem de començar a perdre la por a nivell literari:** si les descripcions són molt llargues, si hi ha molts personatges que s'entrellacen i per tant la cosa es pot complicar... Tendim a la simplificació, en general. Ara és absolutament impossible pensar que Mark Twain escrivia per a nens, ara no poden llegir, s'avorreixen tremendament amb un *Jules Verne* per exemple, és dens per a ells. Nosaltres en el Certamen ho notem: **cada vegada necessitem llibres més simples,** més propers a la realitat dels nostres alumnes i, per tant, més allunyats potser de mons de fantasia (fora dels vampirs). En el Certamen, fins el cinquè any, vam posar clàssics, com ara *Jules Verne*, i costaven molt, s'avorrien molt, els professors es queixaven, aleshores vol dir que tenim una mica de problema. És veritat que la literatura adolescent s'ha hagut de simplificar, perquè hi ha més por. O sigui, simplificar és rebaixar una mica el nivell.

Això va relacionat amb el fet que no llegeixen tant i llavors quan arriben a l'adolescència un text més complex no l'entenen...

Sí, estan més sobreprotegits. Fa molts anys, si donaves un llibre a llegir i era dens o espès o hi havia vocabulari que no s'entenia; doncs havies de buscar al diccionari i havies de llegir-ho més atentament i tornar-ho a llegir tres vegades. Si ara passa, de seguida hi ha algú que agafa un telèfon i diu: "És que aquest text és molt complicat, eh". Crec que més que res és que tenim uns nens molt sobreprotegits i una societat que està rebaixant nivell.

O també per la mentalitat que agafem, que estem acostumats a missatges ràpids amb els whatsapps, per exemple. És com la simplificació, la rapidesa, no?

Això ja és la immediatesa en tot: ho haig d'entendre a la primera, ho haig de llegir ràpid. Ara quan estàs en el Whatsapp passa tot immediatament, un llibre en llegeixes deu pàgines i t'has d'esperar a l'endemà per seguir. Això ara és com impossible, de fet, ara triomfen molt els llibres que no són llibres: que tenen forma de llibres però a dins no hi ha una història: cada pàgina acabaria sent una representació d'una conversa. I aquests llibres s'estan venent molt: llibres que no tenen una trama, que no tenen plantejament, nus i desenllaç; sinó llibres que cada una o dues pàgines passen coses.

Un exemple?

Per exemple nosaltres al grup editorial hi tenim *La puta història de Catalunya de la iaia*, que són fragments. Pots llegir una pàgina i no et quedes amb aquella cosa de què passarà. Un altre exemple és la novel·la gràfica, que està molt bé, però que també té un punt d'això: poc text, molta immediatesa, perquè és molt ràpida de llegir i, per tant, no haig d'estar un mes o tres setmanes llegint un llibre. La literatura adolescent no està acabant de complir la seva funció, que és d'enriquiment i d'obrir nous horitzons, que està quedant-se en la línia del que és l'adolescent, no tirant-lo més endavant, que és una de les seves funcions. També gaudir, no dic que se'ls hagi de fer llegir assaig perquè aprenguin, han de llegir per passar-s'ho bé i gaudir, però hem d'anar en compte perquè sinó d'adults només sabran llegir *best-sellers* i tot els semblarà bé.

Que no vol dir que un best-seller no estigui bé i molt ben escrit, no?

N'hi ha d'horrorsos, que venen molt i la gent els troba molt bons perquè han estat capaços de llegir-se'l en quinze dies. Si sempre escoltes música que té tres notes, quan escoltes música dodecafònica, et sembla espantosa. Crec que hem de tendir a que siguin capaços de saber que aquella música dodecafònica, pugui agradar-te o no, no és espantosa perquè tu no l'entenguis. I això penso que no ho estem aconseguint.

És el que tu canviaries.

Clar, jo donaria més espectre. Jo puc llegir un *best-seller*, no passa res, m'ho passo bé. N'hi ha que estan ben escrits i n'hi ha que no. No és el mateix Ken Follet que Dan Brown. Ken Follet escriu bé, Dan Brown no escriu: directament té unes tècniques que el

senyor aplica perfecte i correctament i ja està. O un *Cinquenta sombras de Grey*. Això no és literatura. **Als nens els hi estem donant molt mastegat**, molt amb cullereta triturat i molt best-seller. Tindrem lectors que seran incapaçs de llegir un *Camus* a la llarga. Penso que hem de llegir literatura contemporània, però hem de ser capaçs de poder llegir una mica més elaborat. No cal que ens quedem amb allò fàcil.

Perquè llavors és quan els resultats de l'informe PISA diuen que els nens no comprenen.

Tenim una societat molt plana, no comprenen els nens i no comprenen molts adults. La prova és enviar un *mail* i veure que no t'han entès de res, que tot el que has dit no ho han pillat. És així de senzill. I són deu línies, imagina't amb 300 pàgines. Jo sóc molt crítica pel que fa a la literatura adolescent, penso que és un lloc on s'està anant a allò fàcil, a vendre bàsicament.

Representa que les editorials van a buscar el que ja ve com un èxit assegurat de fora, que no arrisquen. Això em deia un dels escriptors entrevistats.

Per què et penses que hi ha tants vampirs? A un li va bé? Un funciona? Tots al darrere. Quan va *Harry Potter*, tots al darrere.

Diuen que *Harry Potter* va marcar un abans i un després en la literatura adolescent.

Per massivitat [sic], perquè no hi havia cap a literatura infantil i juvenil que vengués tants milers de milions a tot al món. De fet, no sé si ha tornat a passar, potser sí, en casos aïllats, no n'estic al corrent. Però va ser molt salvatge, aquella senyora, la Rowling, escriu molt bé.

Anava a dir: jo he sigut lectora de *Harry Potter* i no...

No, no. La Rowling escriu molt bé. El problema és que després de *Harry Potter* han vingut totes les seqüeles. I llavors aquí és igual. Mentre hi hagi mags i bruixeria, ja és bo. I no ho és. Això és el que et deia. Amb l'infantil i juvenil crec que s'ha tendit a seguir la moda i és igual el nivell o la qualitat d'expressió. El que passa és que estem empobrint la llengua dia rere dia. I no és tot culpa de les editorials ni de les escoles, però alguna cosa podrien fer segurament. És un tot.

És tot un cercle. Uns perquè no s'hi esforcen i l'estan empobrint, els altres perquè no llegeixen i així.

Es fa molt difícil saber on comença i on acaba, perquè tu ets autor i escrius un text, el portes a l'editor i l'editor et diu: "M'agrada molt, però això els mestres m'ho tombaran, ja t'ho dic ara". Això el que suposa és que en el pròxim text que escriu **aquest autor ja s'autocensura**, ja rebaixa el nivell, ja no posa segons quin vocabulari, ja no fa segons quina broma perquè no li diguin que és sexista, masclista, tots els *-istes* aquests que arrosseguem. Ja ha rebaixat un graó, ho porta a l'editorial i llavors ja agrada a les

escoles. Després les escoles diuen: “No, és que aquest autor escriu així”. En realitat de qui és la culpa? De ningú. Estàs tota l’estona així, no vas a parar a enlloc, perquè és molt més global.

No hi ha solució.

No, sí que hi ha solucions: són uns acords globals que hi són entre la gent que es dedica a l’ensenyament i els sectors editorials. Hi ha uns acords que hi són, de vegades no es compleixen gaire, però hi són. I n’hi pot haver més. **No només dir: “És que els nens han de llegir”**, que és una aposta que ja hi és, **sinó preguntar-se: “I què han de llegir? Quins criteris segueixen els mestres per triar els llibres?”**. Crec que és un tema bastant interessant, és un tema que no te l’acabes. “Quin criteri feu servir les escoles per triar aquestes lectures prescriptives?”. És una bona pregunta. Hi ha escoles que et diuen que és la lectura que els hi recomanen els venedors de cada editorial, amb la qual cosa el millor venedor és el que més ven, independentment de la qualitat del llibre; hi ha que et diuen: “Home és que aquest llibre fa molts anys que funciona en aquesta escola i com que ja els agrada, seguim”. Ja, però els nens del 2015 no són els nens del 2004 i potser ja podríeu canviar. O hi ha escoles on hi ha mestres que se l’han llegit i els agrada. Per què l’ha triat aquest mestre? Quins criteris ha tingut? Generalment és que el llibre és divertit.

Jo quan a 4t d’ESO ens feien llegir, recordo que ens van fer llegir llibres que mostraven alguna realitat dura, per exemple, un nen que vivia en un camp de refugiats. Que m’haguessin fet llegir un llibre per divertit a l’escola, no.

No. Quan dic divertit, vull dir entretingut, no que faci riure. Sinó que entri fàcil, que es llegeixi fàcil, que tot sigui *facilet*. Per les lectures del Certamen ens ha passat que, per l’any que ve, la noia que fa les propostes va proposar un clàssic francès del segle XIX que una editorial catalana ha recuperat: *Pèl de Panotxa*. És molt bon llibre, jo me’l vaig llegir. Però vam dir que no el podíem posar al Certamen, que se’ns menjarien vius. Perquè és un llibre dur, complicat, molt reflexiu, que no ens va bé per la lectura en veu alta perquè hi ha poc diàleg, però és un llibre que va ser un èxit a França, que tots els nens francesos llegeixen, perquè és literatura com aquí *La plaça del diamant*. I aquí no el pots posar en aquests moments, ens el tombarien seguríssim, ja tenim altres experiències.

Estarien llegint i interpretant pel Certamen i dirien que aquesta paraula que estan llegint ells mateixos no saben què vol dir...

Clar, amb això és amb el que estem anant endarrere. Fa quinze anys, els nanos llegien coses més complicades que els nanos d’ara a la mateixa edat. On acabarem? Qui ho sap.

LAURA BORRÀS, directora de la Institució de les Lletres Catalanes

“És important no només generar l’hàbit de la lectura, sinó aconseguir que les lectures siguin satisfactòries i plaents pels estudiants”

Dins el panorama literari català no podem oblidar el paper clau que tenen les diferents institucions oficials i la tasca que realitzen per tal de fomentar l’hàbit lector i donar suport al món cultural i literari català. La Institució de les Lletres Catalanes (ILC) és una entitat autònoma del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. El seus objectius fonamentals són: promoure la literatura i fonamentar la lectura en general, protegir i difondre el patrimoni literari català, impulsar el reconeixement social de les lletres catalanes i donar suport als escriptors catalans, així com donar-los projecció pública. Laura Borràs n’és la directora des de l’any 2013 i creu que les fites posades s’han anat complint, mitjançant la posada en marxa de diferents programes i posant l’èmfasi en el coneixement i el valor afegit. Respecte a la pràctica de la lectura, Borràs creu que el més important avui en dia encara segueix sent “aquesta necessitat de formar lectors des de les etapes més inicials, perquè després esdevinguin ciutadans lliures, formats i amb capacitat crítica”.

L’any 2013, quan el conseller de Cultura, Ferran Mascarell, la va proposar pel càrrec de directora de la Institució de les Lletres Catalanes (ILC), el seu encàrrec era millorar la projecció del conjunt del patrimoni literari, reforçar el paper de la institució en les commemoracions culturals i d'escriptors, difondre la creativitat dels escriptors i buscar aliances amb altres entitats culturals, fent ús de les noves eines modernes. S’han pogut complir aquestes tasques fins a dia d’avui?

Des de gener del 2013 que m’incorporo a la Institució de les Lletres Catalanes, he intentat dur a terme aquest encàrrec que tenia del conseller de reforçar el paper de la Institució i projectar-la en tota mena d’esdeveniments culturals, efemèrides i celebracions de centenaris d’escriptors; de treballar per la visibilitat dels nostres autors i el nostre patrimoni literari i de fer aliances amb altres entitats culturals. Perquè, en una època de dificultats econòmiques, hem d’intentar **posar l’èmfasi en el coneixement, en el valor afegit**, en la nostra capacitat de crear cursos i programes, de generar activitat, i anar a buscar aliats que ens permetin dur-les a terme. En aquest sentit, hem posat en marxa una desena de nous programes. Per tant, **buscant noves aliances culturals, podem considerar que sí que hem anat complint aquestes fites que ens havien posat**. Segurament la més important d’aquestes és la posada en marxa del Portal de les Lletres Catalanes, una eina de la qual s’ha dotat la Institució de les Lletres Catalanes i,

per extensió, la Generalitat; que ja avui en dia és una eina de referència i que engloba des del “Qui és Qui” de les Lletres Catalanes fins a tot el contingut cultural i literari que hi està relacionat i que genera la pròpia Institució per a tercers. El portal ha de ser traduït també al castellà i l’anglès i, per tant, aquesta ha estat la reorganització interna i externa de la Institució de les Lletres Catalanes.

Entenc que Internet i les noves tecnologies són una eina de vital importància en l’expansió de la cultura i en aquesta línia s’ha anat modernitzant la ILC. Però, a la vegada, Internet també afecta negativament (descàrregues il·legals de llibres, per exemple), no?

Efectivament, les eines mai són bones o dolentes per elles mateixes, sinó que són els seus usuaris qui se n’acaben apropiant i fan d’elles el que volen. Per tant, en aquest sentit, ens trobem que Internet pot ser utilitzat per a **fins absolutament lloables o per a fins censurables**. Evidentment la descàrrega il·legal i la pirateria no ajuden a ningú i van en contra del reconèixer el talent creatiu dels nostres autors que, legítimament, com qualsevol altre creador, aspiren a poder cobrar per la seva feina. Però, insisteixo, no és la Xarxa el problema, el problema són sempre les persones i el que fan amb les eines.

Poden ser, doncs, Internet i les xarxes socials la clau per fer nous lectors entre els joves d’avui en dia?

La meua resposta és contundentment sí. Perquè els joves estan molt acostumats a fer anar les tecnologies digitals i a moure’s amb una certa comoditat en aquests entorns. Podem fer servir aquesta oportunitat per atrapar-los en la lectura. **Bàsicament per intentar socialitzar la lectura**. La lectura és una activitat individual i privada que pot trobar en aquesta socialització de la lectura, a través de les xarxes socials, una manera d’atreure altres vocacions lectores: de joves que, potser sentint-se interpel·lats per altres iguals a ells, puguin considerar que és més atractiva aquesta opció.

Igualment, segueixen sent les escoles i la família els agents principals en el foment de la lectura entre els adolescents?

Crec que l’entorn més immediat és molt important. A vegades et trobes amb pares que diuen: “És que el meu fill no llegeix”. I la primera pregunta que se’ls hi hauria de fer és: **“I quan t’ha vist a tu agafar un llibre?”**. Perquè evidentment tots els éssers humans aprenem per imitació i és en l’entorn més immediat i proper on aprenem les coses que ens envolten. Per tant, és molt important el que es veu a dins de casa, el que es comença a incorporar a través de les escoles. Efectivament, considero que són agents fonamentals en aquesta feina del foment de la lectura.

Creu que s'hauria de treballar encara més per tal de fomentar la lectura entre els joves? O almenys perquè no deixin l'hàbit quan creixen o quan acaben l'escola i ja no es veuen "obligats"?

Aquí el problema estaria en el fet que l'hàbit de la lectura s'ha d'anar assolint perquè hi hagi una determinada constància, però el concepte "obligatori" és un concepte que va en contra del foment. Crec que hem de fer una reflexió de país important sobre el fet que hi ha d'haver unes lectures "obligatòries" –que n'hem d'anomenar obligatòries, tot i que no sé qui va ser el que va encunyar aquest terme perquè no té gaire fortuna, **podríem anomenar-ne lectures de referència**–. És a dir, cap literatura europea renuncia a parlar dels seus propis clàssics ni del seu patrimoni literari i, en canvi, això no és considerat com una penitència, que és el que aquí sembla que passi amb les lectures obligatòries. Però crec que arriba un punt en què **els joves s'allunyen de la lectura probablement perquè no se'ls ha sabut fidelitzar abans en aquest plaer** de la lectura, més que en l'hàbit. L'hàbit s'ha d'assolir, però també ha de ser una activitat plaent perquè sinó no hi tornem. O només hi tornem mentre sigui obligatori, però quan deixi de ser-ho no ens acostarem mai més a un llibre. Per tant, en aquest sentit, és important no només generar l'hàbit de la lectura, sinó aconseguir que les lectures siguin satisfactòries i plaents pels estudiants. I això ho podem fer amb la **feina de prescriptors i de professors**, proporcionant aquest plaer de la lectura que fidelitzi els joves just en el moment en què ells voldrien socialitzar-se i en què la lectura continua sent una activitat solitària.

Creu que l'hàbit lector entre els adolescents està perdent pes en front de noves formes d'oci lligades a les noves tecnologies i a les pantalles?

Hi ha moltes noves formes d'oci vinculades a les tecnologies i a les pantalles que fan que la lectura hagi de competir molt més amb totes elles. Només si s'ha assolit aquest hàbit plaent, només llavors, la lectura estarà en unes mínimes condicions per poder afrontar aquesta comparativa amb les altres formes d'oci, perquè sinó veritablement sortirà perdent.

Amb el Portal de les Lletres Catalanes es pretén ajudar els autors catalans a estar presents i a estar ben referenciats a la xarxa. A què es refereix quan diu que "els autors de literatura juvenil són un col·lectiu molt necessitat de suport"?

Efectivament. Penso que el Portal ha de complir també aquesta missió d'ajudar a visibilitzar els nostres escriptors i a fer-ho posant-los en aquest aparador on intentem també tenir les portades dels llibres i unes fitxes que donin el màxim d'informació perquè aquesta mateixa informació es trobi ben referenciada a la Xarxa. Sobre els autors de literatura infantil i juvenil, no sé a on he dit jo que aquest col·lectiu estigui molt necessitat de suport, perquè, de fet, els autors de literatura infantil i juvenil són un dels col·lectius que més professionalitzat estava, és a dir, on ha trigat més a arribar la crisi ha estat entre els autors de literatura infantil i juvenil.

Parlava amb un escriptor juvenil que deia que contra la indústria de la literatura juvenil dels Estats Units i tot el màrqueting que fan és molt difícil competir per als autors d'aquí. També deia que, com tots podem llegir traduccions i no es valora tant un llibre original ni com està escrit en el seu idioma, els autors d'aquí han de competir amb els nord-americans, sent superats per aquests últims. Com ho veu vostè això?

La incorporació, a través de les traduccions, de les obres literàries en altres llengües és sempre un enriquitment. Per tant, la traducció es una finestra que connecta mons, és un punt que connecta cultures, a través d'aquest viatge entre llengües. El tema de la competència és un altre. **La traducció sempre és un guany**, sempre és una riquesa perquè incorpores al teu cabal literari allò que prové d'altres tradicions, però alhora això també fa que aquests altres autors puguin ser considerats també d'aquí, la qual cosa fa que **el context sigui més competitiu**. Crec que a Catalunya, justament perquè venim d'una situació d'handicap lingüístic i amb uns clars referents històrics en els quals s'ha detractat la llengua catalana, els **autors catalans estan encara ara en inferioritat de condicions** respecte als autors de llengua castellana. Per tant, sí que necessitem una sèrie de suports institucionals per als nostres autors que escriuen en llengua catalana, sense que això signifiqui que s'hagi de matar tot allò que vingui de fora. En aquest sentit, la competència és sana, però ha de poder ser entre iguals. Des d'aquesta perspectiva, l'autor català, per les circumstàncies històriques i fins que no es corregeixi aquest dèficit, sempre estarà en una inferioritat de condicions manifesta.

Segons dades de la Panoràmica de la edició espanyola de llibres 2013, l'edició de llibres en suport de paper s'ha reduït un 17,7% i l'edició electrònica ha baixat un 5,4%. Està el sector editorial en crisi?

Efectivament, s'ha anat reduint el percentatge de venda de llibres i, en canvi, el que sí que es manté és la venda de llibres digitals, d'edició electrònica. Diria que el sector editorial que ha estat en crisi clarament, ara n'està sortint, si més no això és el que ens van comunicar el president del Gremi d'editors i el president de l'Associació catalana d'editors: que ja **podien començar a considerar que s'havia tocat fons en la crisi i que es podia remuntar**. Venim d'unes èpoques en què hi ha hagut uns grans excessos i aleshores ara s'està ressituant tot el sector. Però el problema de la crisi, quan parlem del sector editorial, està vinculat a la lectura. Si no tenim gent que llegeix, lògicament, el sector estarà en crisi. Per tant, el més important a dia d'avui encara continua sent aquesta necessitat de formar lectors des de les etapes més inicials, perquè després esdevinguin ciutadans lliures, formats i amb capacitat crítica.

BERTA PLADEVALL i GEORGINA FOLGUERA, estudiants de 1r de Batxillerat

“Llegir és un activitat molt més personal, molt més teva, tu fas la teva història”

La Georgina Folguera està cursant el Batxillerat de la branca científica. La Berta Pladevall, en canvi, està fent el Batxillerat social. Però el que sí uneix aquestes joves estudiants, a part d'una amistat d'anys, és l'afició per la lectura. A totes dues els agrada molt llegir i, per extensió, també gaudeixen si han d'escriure de tant en tant. Quan estaven a l'ESO, van ser seleccionades per participar en algunes de les edicions del **Certamen de Lectura en veu alta**, organitzat per la Fundació Enciclopèdia Catalana. També van escriure conjuntament una petita novel·la amb la intenció de presentar-la a un concurs de relats quan feien 4t d'ESO.

Tot i que ara el Batxillerat els treu més temps, l'hàbit de la lectura sempre ha estat molt unit a elles i reconeixen la importància que aquest té quan un s'està formant. “Qui llegeix, té **bona comprensió lectora** i té més idea a l'hora d'escriure”, apunta la Georgina. També expliquen que la lectura les apropa a diferents realitats que no són properes a elles i les fa ser més “obertes”. Per la Berta, llegir “és diferent a veure una pel·lícula perquè és una **experiència molt més intensa**, t'hi fiques molt més”. Tenen 16 anys, però són dues adolescents amb les idees clares respecte a la pràctica lectora i amb moltes ganes de poder dir la seva i fer sentir la seva veu.

Com escolliu el llibre que llegiu? Què és el que us fa decantar-vos a l'hora de triar?

Berta Pladevall (B): No ho sé. Si m'he de comprar un llibre nou, miro els que hi ha, sobretot per la tapa. Diuen que no t'has de fixar en un llibre per la coberta, però sempre ho miro. Llegeixo la contraportada i, si veig que m'agrada o que és un tema que m'interessa, me'l compro. També depèn de si algú m'ha dit que està bé o me l'ha recomanat o he llegit que està bé.

Georgina Folguera (G): Jo també miro la tapa o de quin gènere és el llibre. No agafo mai un llibre si no el giro i miro de què va. I llavors també per recomanacions.

A l'hora de triar un llibre, agafeu un gènere determinat, una novel·la romàntica per exemple, perquè us agrada i us ho passeu bé llegint-la, o bé aneu a buscar un llibre concret perquè us l'han recomanat i per això el voleu llegir?

G: Depèn. Si són vacances i tinc més temps, vaig a la biblioteca a buscar algun llibre i el trio mirant la contraportada. Altres vegades sí que ja vaig més a buscar un tipus de llibre concret, perquè em ve de gust una novel·la romàntica o un thriller o el que sigui.

També, últimament, si miro una pel·lícula i han fet un llibre de la pel·lícula o, al revés, la pel·lícula està basada en un llibre, m'interesso per aquest llibre.

B: Depèn del cas. A vegades sí que vaig a buscar un llibre en concret, per exemple si em ve de gust llegir una novel·la policíaca, però normalment no. Normalment me'ls miro sense estar buscant res en concret. Un cop els veig, trio entre els que hi ha.

Quan escolliu un llibre per llegir, ho feu seguint el vostre criteri, per recomanacions d'amics de la vostra edat, per les crítiques dels diaris...?

G: Recomanacions dels amics no és que en tinguem gaires. Serien recomanacions d'allò que és famós i conegut, el que saps que en aquell moment s'està llegint molt.

B: Per aquest Sant Jordi em van regalar el llibre del Xavier Bosch perquè era el més venut i vénen com ganes de llegir-se'l. Però, per exemple, amb *Los juegos del Hambre*, m'ho va dir la Georgina que em llegís el llibre, però jo no volia perquè deia: "És com molt típic, molt així adolescent" o "No, perquè tothom se'l llegeix". En aquest cas, que el llibre sigui popular potser també fa que et tiris enrere.

G: En aquest cas vaig ser jo que la vaig obligar gairebé.

B: I em va agradar, eh.

G: Es va llegir el primer llibre i li va agradar tant que ja es va llegir ella el segon i el tercer.

Us ha passat que hagueu llegit llibres perquè "estan de moda" o perquè han sigut un boom entre els lectors arran d'haver-se convertit en pel·lícula?

G: Sí, però no tots. Això és més últimament. Abans d'Internet, anava a la llibreria i agafava el llibre que volia. De més petita no m'influenciava per res, anava a la biblioteca i agafava el que em semblava interessant.

B: Jo també, és veritat. És molt més ara que veus les pel·lícules i tot...

Teniu algun gènere de novel·la preferit?

B: Diria que no. Depèn molt del que em ve de gust. Depèn del moment i del que trobo. No vaig buscant, em deixo portar.

G: Això del gènere és molt relatiu, perquè en una biblioteca sí que els llibres estan classificats, però tu vas a una llibreria i no t'ho posa. No és que m'agradi un gènere concret. Potser últimament sí que vaig a buscar novel·les que tinguin alguna cosa romàntica, depèn...

B: Com de misteri, però a mi totes romàntiques em ratllen.

A tu, Berta, la novel·la romàntica no et crida?

B: A nosaltres ens agrada la novel·la de misteri amb alguna cosa de romàntica. Però que el fil argumental central sigui la història romàntica em cansa una mica.

G: És exactament això. Per mi, les novel·les romàntiques que l'únic que tenen és la relació són molt pasteloses [sic]. El típic llibre romàntic on de seguida s'han embolicat em cansa una miqueta. El que ens agrada és que passin coses i que llavors pel mig hi hagi aquest fil argumental d'una relació, que hi hagi aquesta tensió entre els personatges.

Quan dieu que un llibre us ha agradat, en què us baseu per dir-ho?

B: En la història en si perquè és allò central. Però, a vegades, m'agrada un llibre si m'identifico amb un personatge. Bé, no és que m'hi identifiqui, però trobo afinitats amb el personatge o em cau bé. A vegades, un llibre que està molt bé, però que trobes que cap dels personatges l'has fet teu o que no t'ha enganxat, no t'agrada tant perquè no et fixes tant dins la història. En canvi, si hi ha algun personatge que no és que sigui com tu, però que dius: "Aquesta persona, si existís, em cauria bé". Doncs t'enganxa més i també pot fer que t'agradi més la història.

Connexió amb els personatges: ja no és tant identificar-te tu com a Berta amb un personatge, sinó que et caigui bé i hi tinguis connexió.

B: Connexió, exacte.

G: Sobre això d'enganxar, normalment, si m'agrada molt la història, m'acostuma a enganxar. I sinó m'enganxa és perquè potser no tinc temps per estar tota l'estona llegint. També últimament em fixo en això que diu la Berta dels personatges. Per exemple: un llibre que té un personatge que m'agrada molt perquè és molt complex. Gaudeixo quan surt aquell personatge concret, és un element afegit que fa que m'agradi més aquell llibre. Però el principal és la història.

B: Jo en l'estil, en com escriu l'autor del llibre, també m'hi fixo, però a l'hora de recomanar-lo no dic que m'agrada molt perquè l'autor escriu molt bé, perquè tampoc hi entenem. Però sí que a vegades dic: "M'agrada com escriu aquesta persona" o "M'agraden les comparacions que fa, com diu les coses, d'una manera original, que a un no se li acudiria".

Per què us agrada llegir? Què us aporta la lectura?

G: Tot va començar potser per la influència que vaig rebre. Des de petita veia la meva germana i la meva mare llegir. La meva mare em venia a llegir i m'agradava molt. Quan vam començar a aprendre a llegir a l'escola, també m'estava molt a sobre perquè llegís bé. Ja de més gran, sempre veia la meva germana amb tots els seus llibres allà al prestatge i sempre n'hi agafava. Jo no havia d'anar a la biblioteca: feia tres passes i n'agafava dels seus. Això és el que crec que va començar a despertar-me el gust per la

lectura. Quan ets petit, és molt important llegir. No té perquè tenir a veure, ja que sempre hi ha algú que no llegeix gaire i també escriu molt bé, però és veritat que ajuda molt en la comprensió lectora. Qui llegeix té bona comprensió lectora i té més idea a l'hora d'escriure, inconscientment. Llegir enriqueix el vocabulari i quan ets petit crec que és molt important perquè és una part principal de la teva educació que et fa aprendre moltes coses. Quan ets adolescent, no tens tant temps per llegir i no llegeixes tant, però sort que el temps per llegir no el tens quan ets adolescent i no pas quan ets petit perquè és quan més ho necessites. Llegir de petit és importantíssim perquè és quan t'estàs formant com a persona.

B: Jo de petita no llegia. Quan vam començar a llegir, llegia només el que era de l'escola. Amb 9, 10 i 11 anys llegia molt, però als 12, 13 i 14 no llegia res. Després em van tornar a entrar ganes i jo mateixa em vaig dir que havia de llegir. I vaig començar a fer-ho, ja que m'agrada molt. A vegades prefereixo estar llegint que mirant la televisió. El que m'aporta és que et permet viure i descobrir coses que tu no les viuràs i és diferent a veure una pel·lícula perquè és una experiència molt més intensa, t'hi fiques molt més, t'ho imagines. Crec que és més fort el poder-t'ho imaginar que no el veure-ho, perquè el veure-ho t'ho estan determinant. Llegir és una activitat molt més personal, molt més teva, tu fas la teva història: una altra persona la llegirà però no serà igual perquè no se l'haurà imaginat igual. Crec que et permet conèixer llocs, persones, maneres de ser...

G: Et fa ser molt més obert, perquè veus més coses, coses que tu no fas o veus. La Gemma Lienas amb els llibres de *l'Emi i Max*, que passen a cada lloc del món, a mi em va despertar el voler viatjar. De més petita, em van obrir molt la ment a altres cultures. Ara ja no aprens tantes coses, però igualment continues aprenent.

Em sembla important remarcar el que heu dit sobre que l'atractiu de llegir és que no hi ha una imatge.

G: Ara ho estic notant molt. M'estic llegint un llibre que l'han fet després de la pel·lícula i hi ha escenes que són molt semblants, escenes que se'm van quedar curtes amb la pel·lícula i deia: "Què està pensant aquella persona?".

És el que anava a dir. Crec que un llibre és més proper a tu pel fet que saps el que pensen els personatges. En una pel·lícula, pots posar una veu en off que expliqui què pensen, però la resta t'ho perds. Amb *Harry Potter*, per exemple, llegint el llibre sabies exactament com se sentia el Harry i a la pel·lícula, en canvi, només ho veus reflectit en un gest que fa.

G: A mi també m'agraden molt les pel·lícules. Tampoc cal desmerèixer les pel·lícules perquè n'hi ha que m'agrada molt com ho fan els actors i a vegades no em cal saber què pensen. Si són bons actors, ja ho representen molt bé. També hi ha moments que sí que m'agradaria saber més coses i per això llegeixo el llibre.

B: A mi, al veure la pel·lícula *Los Juegos del Hambre*, em va fer molta ràbia veure la Katniss com és l'actriu que la interpreta, la Jennifer Lawrence, i no poder-me-la

imaginar jo. Vaig dir: “Jo vull veure-la com jo me la imagino, no com és a la pel·lícula”.

En el moment que veus la pel·lícula sí que és veritat que ja sempre tens la imatge d'aquell actor o actriu.

G: A mi no em desagrada. A la Berta li va passar perquè primer va llegir el llibre i després va veure la pel·lícula i ja s'havia format la seva imatge. Jo vaig mirar la pel·lícula primer i després vaig llegir el llibre.

B: A mi no m'agrada. He arribat a la conclusió que, sempre que vagi a mirar una pel·lícula, primer em llegiré el llibre, si me'l vull llegir, perquè primer vull veure com ho veig jo.

Creieu que les noves tecnologies, com ara Facebook, Whatsapp, els ordinadors, Internet o el mòbil, fan que no llegiu tant?

B: Seguríssim, perquè: Al segle passat, la gent què feia? Llegia perquè no podia mirar la televisió, no podia mirar sèries o estar a l'ordinador. Feien puzles, llegien, parlaven o jugaven a jocs de taula.

G: Sí i no. Potser no llegeixo tant de manera tradicional i sí que perdo molt temps que poder abans destinava a llegir amb pel·lícules i sèries. Què ha passat? La meva mare sempre ho diu: Els adolescents volem coses immediates. I crec que és veritat. No tenim el temps per estar llegint un llibre, perquè llavors el deixes allà parat i no tens quasi temps per continuar-lo. Aleshores, un capítol d'una sèrie dura una mitja hora, el miro i et quedas a gust amb el capítol. Crec que és això. A vegades és veritat que perdo més temps i no llegeixo tant, però les mateixes tecnologies han fet que pugui llegir llibres en anglès que a les biblioteques no tenen.

B: És això. Potser et treu temps, però també t'obre noves coses: noves influències, llocs on descobrir llibres, coses diferents... Internet t'ofereix moltes possibilitats. Allà trobes de tot.

Sobre el que dèieu que no teniu amics que us recomanin llibres perquè només sou vosaltres dos les que llegiu, noteu aquesta diferència de comprensió respecte als vostres amics que no llegeixen?

G: Crec que una persona que no llegeix tindrà pitjor comprensió que una de la mateixa intel·ligència i que sí llegeix. Perquè vulguis o no, si llegeixes, tens més vocabulari.

Suposo que llegir ajuda però no és determinant.

G: Sí, però jo me'n recordo que, de petits, hi havien paraules que ningú sabia i només un altre nen que llegia molt i jo sabíem el que volien dir. Sobretot és vocabulari i manera d'escriure.

B: Sí, manera d'escriure i que t'agradi escriure. No ho sé, segurament hi haurà gent que no li agradi molt llegir i li agradi escriure, però a nosaltres ens agrada molt llegir i ens agrada molt escriure.

Si escrius bé, has d'haver llegit abans.

G: Exacte. No trobaràs ningú que escrigui bé i li agradi escriure i que no llegeixi.

Compreu llibres sovint vosaltres?

G: Comprar poc. De petita sempre els anava a buscar a la biblioteca o els hi agafava a la meva germana. Comprar seria per Sant Jordi, per l'aniversari o per Reis que me'n demano.

B: Jo amb l'*e-reader* sí que me n'he comprat. Em van regalar l'*e-reader* i una targeta de descàrrega i llavors amb això sí que me'ls havia de comprar. També algun cop n'he comprat si no en tenia cap, però normalment demano que me'ls regalin pel meu aniversari o per Sant Jordi.

Us agrada tenir els llibres físicament?

B: Jo no vaig demanar l'*e-reader*, me'l va regalar la meva tieta. I jo deia: "No m'agrada, m'agraden més en paper". I m'agraden més en paper, crec que és diferent: poder-los tocar, l'olor del llibre, tot.

G: Veus el que et queda del llibre.

B: Això. És com que se te'n va després, en canvi, en paper el tens allà posat, el veus i te'n recordes d'ell.

G: A mi també m'agraden més físicament, però físicament ocupen més i, a més, no sempre els tens.

És important per vosaltres l'idioma en què llegiu el llibre, si és en català o castellà? Intenteu comprar l'original del llibre, si és possible, o no pareu atenció si és una traducció?

G: De petita m'era indiferent. Potser, si havia de triar, triava el català perquè m'agrada més, però m'és absolutament igual. I quan he anat sent més gran i sabent més anglès, he llegit en pàgines d'Internet de *Fanfiction* en anglès. De llibres normals, ara me n'estic llegint un, però és el primer que m'estic llegint en anglès i em costa més. I el tema de l'idioma original, no, perquè si m'hagués de llegir autors alemanys...

B: Tant de bo en sabéssim i els poguéssim llegir, perquè en les traduccions, com en les pel·lícules, sempre es perden coses. Tant de bo sabéssim alemany o francès i ens els poguéssim llegir.

G: Però crec que no es perden tantes coses com a les pel·lícules, perquè a les pel·lícules canvia la veu.

B: Si en sabés, me'ls llegiria. Llegir en anglès un llibre d'aquests petits sí, però em costa fer el pas a llegir-ne un de normal. Ho vull fer i sé que va molt bé. Respecte a si en català o castellà, de petita sí que els meus pares em compraven llibres en castellà. Com que a casa parlem català i jo faig moltes faltes d'ortografia (i en castellà més), perquè també aprengué. Però m'és igual si en català o castellà.

MARIÀ MARÍN I TORNÉ, secretari tècnic del Gremi de Llibreters de Catalunya

“Hi ha la paradoxa que editem molt per a un país en què el 35% de la gent no llegeix mai”

Marià Marín és el secretari tècnic del Gremi de Llibreters de Catalunya des del juliol del 2012. El seu dia a dia és el de gestionar l'entitat, així com executar diferents acords, a més d'atendre els diferents agremiats i representar la pròpia entitat en diferents actes. Des del Gremi, pensen que, davant els canvis de consum, el que han de fer és adaptar-s'hi. “Hem de donar resposta a l'oportunitat digital i hem de reconvertir els nostres negocis sobre models forts en situació de crisi”, explica Marín. D'aquí les estratègies principals que han marcat la línia d'actuació del Gremi en els últims quatre anys, que s'han vist plasmades en diferents projectes estratègics.

Les finalitats del Gremi de Llibreters són: difondre la cultura a través del llibre, fomentar la participació de les llibreries a la vida pública, activar estratègies d'acció cultural, comercial i empresarial, prestar assessorament per facilitar la gestió de les llibreries i representar el món de la llibreria. Quines tasques duu a terme en el dia a dia per tal d'assolir aquests objectius?

El Gremi té diverses funcions en relació a aquestes finalitats, la primera: **representar el món llibreter** davant la resta del sector del llibre i de les administracions. Això vol dir formar part de la Cambra del Llibre, de la CEGAL (Confederación Española de Gremios y Asociaciones de Libreros), de la Confederació de Comerç de Catalunya, etc. Pel que fa a les administracions, la funció és ser **l'interlocutor necessari davant del Govern** (Empresa i Ocupació, Ensenyament, Cultura) per a negociar des de les normatives sectorials fins als plans estratègics de foment i ajuts, tot passant per acords de foment de la lectura i d'interlocució i acció amb el sistema de lectura pública (biblioteques). Una altra funció bàsica és la **prestació de serveis**, que van des de l'assessorament als propis de gestoria, l'organització de fires i d'esdeveniments culturals, fins al subministrament d'informació d'interès laboral, fiscal, d'ajuts. En aquesta línia, cal destacar la creació de la primera escola universitària de llibreria de l'Estat, un acord entre el Gremi i la UB. Un altre paquet de serveis consisteix a posar en marxa i acompanyar projectes estratègics, com són: pel que fa al repte digital, Liberdrac –el portal de venda digital de les llibreries– i pel que fa a l'eficiència en la gestió d'estocs i vendes i serveis de *business intelligent*, LibriRed. O un cas de servei d'oferta, com la xarxa de llibreries amb fons editorial de la Generalitat.

Com és el seu dia laboral com a secretari tècnic del Gremi?

La feina de secretari tècnic és la combinació de la gestió de l'entitat en un sentit estricte (pressupost, contractació, bases de dades, comunicació i informació) amb la d'executar els acords de la junta directiva i executiva (implementació, negociació i seguiment dels projectes i serveis). A més de l'atenció personalitzada als agremiats i la de representativitat del Gremi en actes, comissions o reunions.

El Gremi de Llibreters de Catalunya defenseu “el preu fix del llibre” i lluiteu “contra les formes de destrucció de l'activitat creativa, industrial i comercial -la mal anomenada pirateria-, la inseguretat jurídica i les males pràctiques comercials”. Com poseu tota aquesta lluita a la pràctica en el dia a dia?

Combinant la pedagogia amb l'exigència del compliment legal, és a dir: explicar sempre, arreu i en tots els fòrums la importància de **la creació com a actiu a preservar**, mereixedor de valor i, també, de les conseqüències culturals i econòmiques que comporta el destruir-la. Sempre ens referim a il·legalitats, mai a Internet ni a noves formes creatives, participatives i de col·laboració, les quals fomentem. Uns exemples: hem participat en la ponència del Senat espanyol sobre l'impacte de les TIC en el sector, i aquest punt ha estat cabdal, o l'haver-nos unit als autors i editors en la defensa de la propietat intel·lectual. L'altra part de la combinació, **l'exigència del compliment legal**, és un imperatiu: quina mena de país som i volem si hom considera que les normes no cal respectar-les? Si no s'hi està d'acord, si queden desfasades, cal reflexionar-hi, treballar-les tècnicament, i proposar noves vies. Quan això no es dona, sinó que les males praxis imperen, i malauradament en aquest país aquesta és una assignatura pendent, procedim a presentar la denúncia davant de les autoritats competents.

Un dels valors del Gremi és l'aposta pel català. Segons dades de la Federación de Gremios Editores de España, la producció editorial a Catalunya l'any 2013 va ser de 8.747 llibres en català en front dels 21.755 llibres en castellà. Queda encara molt per fer, no?

És un tema complex. Primer, perquè hi ha certa **saturació del mercat**. Si mires la producció editorial i el catàleg de llibres vius d'altres països, veuràs que **a Catalunya i a l'Estat s'edita molt més** i, al damunt, amb uns índexs lectors que, tot i haver millorat, encara no serien l'estàndard que desitgem. Un altre factor que ordeix aquesta complexitat és la segmentació del lector: degut a la història, hi ha encara una franja de població que no té prou domini de l'habilitat lectora en català. Un darrer element d'anàlisi és la varietat d'oferta: **en català estem molt ben servits en algunes matèries** (fins i tot més que en altres llengües, en teoria, més potents) **però estem mancats en d'altres**. I allà on el mateix títol el trobes en els dos idiomes, aquests competeixen. En aquest punt hi ha, alhora, complexitats pròpies: buits en assaig, mancances greus en lectures universitàries i científiques, potència en lectura infantil, problemes –en ambdós idiomes– en la franja preadolescent, etc.

De manera general –amb les dades amb què treballa des del Gremi i amb les que tenia quan era director del llibre a la Generalitat– el procés ha estat molt positiu, venint d'on veníem, i sempre amb tendències positives pel que fa al català. Fins i tot en certs aspectes som potents i d'altres demostren un creixement interessant, per exemple en la traducció cap enfora.

Hi ha qui parla de la “bombolla editorial” que es viu en el sector, en la qual es publiquen més llibres dels que pot abastar el mercat, que hi ha un excés d'oferta. Què és el que està passant?

És el que he apuntat una mica, cosa que suposa una saturació i provoca fins i tot invisibilitat de títols que ho valen. **El problema ve de fa temps i és general a tot l'Estat.** Les raons són diverses: després de la dictadura, proliferen les editorials. Els buits eren molts, masses, i estava tot per fer. Al marge de crisis econòmiques, el mercat s'ha anat posicionant i reubicant, és lògic que succeís. D'altra banda, **no som aliens a processos que han arrossegat el conjunt del món occidental:** la concentració i globalització editorial, que a Catalunya i a l'Estat han arribat més tard però que són una dinàmica global que ens ha incorporat. De fet, des de la darrera crisi ençà, la concentració és més alta que mai però, alhora, aquest fet ha provocat grans espais que omplen una plèiade d'editorials petites, la major part de les quals, amb poca producció, fan llibres exquisits. Som en una altra reubicació del sector. Amb tot, **hi ha la paradoxa que editem molt per a un país en què el 35% –mínim– de la gent no llegeix mai.** Crec que hi ha també un factor de competència: davant d'un mercat petit pel qual cal lluitar, emplenar-lo és una forma de fer-se visible, o més visible, que la competència.

Perquè, d'altra banda, segons l'informe d'El Sector del libro en España 2013-2015 publicat pel govern aquest abril, l'edició creix per primera vegada en els últims 4 anys, un 1,9% respecte l'any passat. Com valora totes aquestes dades?

Una dada sempre s'ha de posar en relació amb la resta d'indicadors del context i l'evolució històrica i de la tendència: **si tinc un got buit i l'empleno no és el mateix que si el tinc ple i el buido**, encara que si faig una fotografia just al mig, tots dos gots em mostraran la mateixa dada: el got a la meitat, però un procés era d'involució mentre que l'altre ho era de progrés. La dada a què et refereixes és positiva perquè venim d'uns anys d'encongiment del mercat editorial –no tant de títols com de facturació– i la seva lectura, associada a d'altres indicadors, sembla que demostra una reactivació d'un consum perdut els darrers anys, sobretot des del 2011, a causa de la crisi econòmica i financera. L'atomització de la dada, però, indica realitats diferenciades: segments que creixen i segments que decreixen, gèneres que es recuperen i d'altres que es contreen encara. **Hi ha una evolució positiva, massa petita i força desigual com per fer afirmacions categòriques.** Ens cal més sèrie per constatar una tendència positiva, tot que, cal dir-ho, feia quatre anys que no teníem un trimestre bo.

Seguint amb el mateix informe, les dades mostren que l'edició en paper ha crescut un 3,7% després de 4 anys consecutius de descens. Com percebeu vosaltres el futur del llibre: en paper o digital?

No crec, sincerament, que el creixement del paper respongui a cap diatriba enfront del digital, perquè l'edició digital també ha crescut i, de fet, ha estat l'única que ho ha fet en els temps de crisi –i vull recordar que en el conjunt d'Europa el paper ja retrocedia abans de la crisi–. Cert, també, que el creixement digital sembla que s'ha estabilitzat, si més no en els països més avançats i deslliurats de la crisi. Penso que seria agosarat treure conclusions que resultarien precipitades. Sí que podem constatar determinats fets i tendències, com ara que **algunes matèries i sectors són plenament o en percentatges altíssims (del 80% o més) digitals**: la ciència, la tècnica, la lectura professional i jurídica, els continguts de consulta i referència (diccionaris, corpus, universitats, continguts d'aprenentatge, mapes)... Fent *pendant* a aquests, hi ha sectors i matèries en què **el paper n'és dominador absolut** i sembla que l'edició digital no supera marges que oscil·len en una forquilla que va del 5% al 8%. Crec que aquest panorama pot canviar sensiblement no tant per l'oferta o el que faci la indústria i el comerç com pels hàbits, que en la població menor de 30 anys ja són digitals. No parlo només de lectura, sinó també de compra de qualsevol producte o servei o d'hàbits *informativals*. Apunto una dada significativa: **el lector digital també ho és en paper** i a més té una freqüència d'hàbit que quasi triplica la del lector únicament en paper.

Arran de la crisi, diverses llibreries de renom s'han vist obligades a plegar. Creieu que el concepte de llibreria s'hauria de reinventar i apostar per llibreries amb "valor afegit" (ja sigui una llibreria que, a més, és una cafeteria o una llibreria on pots quedar-t'hi llegint fins que et decideixis, per exemple)?

Quan hi ha una crisi econòmica i financera amb conseqüències laborals tan greus, el consum cau. És lògic. En aquestes circumstàncies, les empreses més febles o que tenien models de negoci antiquats són les primeres que pateixen i, fins i tot, entren en fallida i pleguen. El problema no era tant del producte ni tampoc de l'activisme cultural i de referència que tenien, com de gestió o model. La prova és que la **capacitat de renovació del sector** ha cridat l'atenció de la premsa i d'economistes. Si mirem les dades, si més no a Catalunya, la natalitat i la mortalitat no difereixen tant i, en els primers anys de crisi, la primera superava la segona. Naturalment, en un entorn de crisi perllongada i de canvis d'hàbits –hi insisteixo– tan brutal, les noves llibreries són diferents: més que especialitzades, són especials; més que ser enormes d'estructura, són àgils i flexibles; més que disposar de desenes de milers de títols, cuiden les col·leccions; més que ser el que no són, esdevenen com més va referents en la seva comunitat. A cada entorn hi haurà un model i la població X o en el barri Y caldrà una cafeteria i un espai que substitueixi l'ateneu perdut, però això en el lloc Z podria resultar fins i tot absurd: **l'adaptabilitat és la clau**. La identitat també, ja que som llibreters, i, segur, ser focus de diàleg, discussió, debat i activisme cultural. En aquest sentit, cada llibreria serà diferent per la persona que l'impulsi, ja que el producte és el mateix arreu i, pel preu fix,

val el mateix arreu. Hom anirà a la llibreria si a part de sentir-s'hi còmode hi *passen coses*.

Com valoraria la situació actual del sector llibreter? Quins són els principals problemes a solucionar dins el món de llibre?

Un editor deia que el sector, no només la llibreria, pateix **la tempesta perfecta**: canvi d'hàbits, repte digital, crisi de consum, canvi de model de negoci, saturació de mercat, etc. De tot i tot alhora. Per tant, els reptes són diversos i les respostes també ho hauran de ser. Hem d'estar a l'aguait dels canvis de consum i adaptar-nos-hi, **hem de donar resposta a l'oportunitat digital** (oportunitat!) i hem de reconvertir els nostres negocis sobre models forts en situació de crisi. Per això les estratègies principals que et comentava al principi han estat la dèria del Gremi els darrers 4 anys: disposar d'eines d'eficiència en el control d'estocs i l'anàlisi de vendes per a prendre decisions eficaces (LibriRed), ser presents en el món digital, des de les llibreries (Liberdrac) i estar formats, com a experts en llibre i en gestió (Escola de Llibreria). Són tres exemples prou clars i definitoris del que cal fer. N'hi ha més. Per exemple, treballem la internacionalització: **la botiga no la mourem del lloc, però sí les eines de gestió**, sí la formació professional, si el *know how*. Treballem també la redefinició del sector, juntament amb editors i distribuïdors. I hi ha una tanca prèvia que ha de ser contínua i continuada: l'escola, l'escola, l'escola. Ens hem d'emmirallar en Finlàndia, no en un estat que bat rècords de lleis d'educació mai implementades del tot i avaluades. I fora de l'escola, el foment lector –de la cultura en general, humanística i científica– ha de ser un valor social (com ho és a França, per dir el cas del veí proper), de permanent repensar-se i treball.

Quins aspectes canviaria o milloraria del món literari per adolescents?

La pregunta em supera, perquè et refereixes a la producció literària i això competeix als creadors (de text i il·lustradors) i a la indústria. Però no defujo la qüestió: arreu del món aquesta franja és complicada, l'edat ja comporta un seguit de crisis i sempre **les estadístiques, si més no del món occidental, demostren que els consums culturals i acadèmics trontollen, tret de la música**. La diferència –i és un problema europeu– és que abans aquesta població tornava als hàbits adquirits si la formació era bona, mentre que ara –i com més occidentals són els països més va– es perd. Què passa? No hi ha una resposta única i categòrica. Passen moltes coses i les seves incidències tenen graus diferents segons els col·lectius i les persones. És un tema complex que s'ha d'abordar des de tots els àmbits: escola, administració, famílies, sector...

Personalment, crec que **cal repensar el model educatiu**, el que inclou la valorització del creador i de la innovació, i no renunciar mai a la qualitat i a l'esforç que suposa. Al contrari: crec que cal, per dir-ho així, vendre'l. Sí, **les coses que paguen la pena costen, però el que n'aplegues és molt millor i s'ho val**. Si els nois i noies s'esforcen en un entrenament d'un esport i ho valoren, per què hem de fer el contrari en la

literatura? Si Bernini als 24 anys ja havia fet Apol·lo i Dafne, per què encara avui a les universitats els diem que a aquesta edat són massa joves per fer segons què? **Torno als més joves: són adolescents, ho posen tot en crisi i això és una meravellosa oportunitat de fer-los descobrir allò que va ser revolucionari, trencador, millor.** Segon: han nascut digitals i s'informen i es comuniquen d'una manera que nosaltres ni somniàvem: cal fer servir aquestes eines per comunicar-nos-hi! Tercer: tenen accés a més informació del que els adults mai hem vist aplegada, els calen referents i descriptors de tria, abans que altra cosa.

MARINELLA TERZI, editora y escritora

“Hay que contagiar el amor al libro desde los colegios, desde las familias, desde los gobiernos”

Vinculada totalmente al mundo literario infantil y juvenil, Marinella Terzi ha trabajado como editora, traductora y escritora. Durante veinte años fue editora de SM, donde coordinó la colección “El barco de vapor”. Por sus manos han pasado diferentes originales que más adelante se editarían y se convertirían en grandes éxitos, como es el caso de la trilogía fantástica *Memorias de Idhún*, de la autora Laura Gallego García. También ha traducido diversos libros infantiles, de escritores como Michael Ende o Christine Nöstlinger. Actualmente combina la edición *freelance* con la escritura para niños y jóvenes.

Ha trabajado como editora, escritora y traductora. ¿Cómo ha ido conjugando estos distintos trabajos a lo largo de su trayectoria profesional?

La vida me ha ido llevando de un oficio a otro, pero en realidad no son tan distintos: todos forman parte del engranaje del libro. Estudié periodismo pensando sobre todo en escribir, que siempre fue mi vocación. Tras trabajar en un periódico como redactora, pasé a una editorial –SM- en la que aprendí todo lo que sé sobre el oficio de editora. Allí comencé a traducir también. Uno de mis trabajos era la lectura de originales para su posible publicación. Fue inevitable que, tras leer y leer libros infantiles y juveniles, me picara el gusanillo y decidiera probarme a mí misma y escribir mis propios libros para niños. Mi primera obra, *Un problema con patas*, apareció en 1989. A lo largo de los años le han seguido una veintena más.

Como editora, ¿por qué criterios se guía a la hora de decidir publicar un libro?

Sería muy fácil –y muy inexacto- decir que elijo los que más me gustan. No, no se trata de eso o, por lo menos, no solo de eso. Y más teniendo en cuenta que siempre me he movido en el sector infantil y juvenil. Tiene que ser el libro que intuya que va a gustarles a los niños. Pienso que un buen libro para niños debe ser aquel que tenga un argumento interesante, que enganche a sus lectores de principio a fin, y que esté bien escrito, por supuesto. No quiero contentarme con un libro entretenido, aspiro a encontrar libros que les hagan disfrutar, sí, pero también que les exijan plantearse preguntas, que les hagan “crecer” como personas, siempre dentro de su nivel lector, claro.

¿Cuál es el proceso a seguir cuando se edita un libro? ¿El autor se lo envía y usted lee entre muchos libros de otros escritores, se decanta por uno y a partir de ahí se hacen las correcciones o el *editing* pertinente?

Justamente como dices. Los autores envían originales a las editoriales. Allí se leen y se decide si se publican o no. En ocasiones son los editores los que van a la búsqueda del libro. En las ferias, por ejemplo, o contactando directamente con los autores. A base de tiempo, la relación entre editor y autor se va estrechando y el editor puede participar en ocasiones en el proceso de creación de la obra. Escribir es un acto muy solitario y **para un autor es bueno tener la confianza suficiente con su editor** para conversar de su obra con él, consultarle dudas, sentirse más arropado, ver las cosas desde otra perspectiva. Una vez que se decide la publicación de la obra, el editor maneja los hilos de todo el proceso editorial: *editing* o mera corrección, elección de ilustrador, diseño, promoción. No quiero decir que sea él quien haga todo personalmente, pero sí quien esté al tanto de todo y coordine todas las fases. A pesar de las nuevas tecnologías, **la publicación de un libro sigue siendo un trabajo bastante artesanal** y en el que participan muchísimas personas. Es muy coral.

Comentaba usted en el documental de la trilogía *Memorias de Idhún* que, cuando leyó la primera parte de *La Resistencia*, aquello le pareció “muy potente”. ¿Qué vio entonces en *Memorias de Idhún* para que decidiera seguir adelante y publicarlo?

En SM conocíamos a Laura Gallego desde hacía años y sabíamos de lo que era capaz. Ya le habíamos entregado dos veces el premio El Barco de Vapor y llevaba ya publicados unos cuantos libros. Era, a pesar de su juventud, una autora consagrada. Por eso, Elsa Aguiar y yo nos reunimos con ella y le hablamos de la posibilidad de que escribiera una trilogía, una obra muy especial por la que la editorial pudiera hacer una gran apuesta. Entonces **Laura nos sorprendió porque no tuvo que pensar y partir de cero**, sino que tenía ya toda la obra urdida en su cabeza, desde hacía años, y esa obra incluía la creación de todo un mundo y de tres personajes carismáticos que formaban, además, un triángulo amoroso. Era algo muy ambicioso y muy sugerente al mismo tiempo. Una confluencia de acción y amor, y unos personajes con dobleces, profundamente humanos a pesar de ser héroes. Cuando me llegó la primera versión de *La Resistencia*, no tuve más que ponerme a leer para confirmar que la trama era realmente adictiva. Las primeras páginas eran tremendas. El listón estaba muy alto, pero lo mantuvo en los tres volúmenes.

¿Cuál cree que es la clave para que un libro se convierta en un éxito entre adolescentes? ¿Qué ingredientes debe tener?

Creo que es importante que cuente una historia, que pasen cosas, pero por encima de eso, más importante me parece todavía que sus protagonistas sean carismáticos y que evolucionen en relación a lo que les sucede. En un libro debe haber VIDA, con mayúsculas, y eso puede darse tanto en una novela realista como en una novela de fantasía.

Hablando de géneros dentro de la literatura juvenil, ¿cree que, en estos últimos años y hasta nuestros días, tienen más cabida los géneros de fantasía y ciencia ficción por encima de la novela realista?

Hoy en día se escribe de todos los géneros, y así debe ser. No pongo vetos a nada siempre que sea bueno. Lo que me interesa es la calidad de la novela, no a qué género pertenezca. Es verdad que la novela de fantasía parece estar de moda y que hay adolescentes que se han hecho lectores con ella, pero si son buenos lectores, estoy segura de que no pondrán “peros” a una buena novela realista.

¿Cree en la diferenciación que se hace entre literatura para adultos y literatura juvenil a la hora de “etiquetar” un libro? ¿No es más una cuestión de “ley de mercado”? ¿Cuál es su opinión?

A medida que uno crece, la frontera entre unos libros y otros es muy, muy difusa. La literatura infantil está muy clara; la juvenil, no tanto. De pequeña, yo leía muchos libros infantiles; cuando cumplí catorce, quince años, comencé a leer libros que estaban en las estanterías de mi casa. Mi madre se convirtió en mi bibliotecaria preferida, ella me aconsejaba libros con cuya lectura había disfrutado y yo seguía su consejo. **Estaban publicados en colecciones de adultos porque no había colecciones juveniles**, pero hoy en día podrían estar perfectamente en las juveniles también. No me parece mal que existan colecciones juveniles, sobre todo de cara a los prescriptores, es una manera de facilitarles la labor en el maremágnum de publicaciones sin tregua.

Según datos de la Panorámica de la edición española de libros 2013, la edición de libros en soporte de papel se ha reducido un 17,7% y la edición electrónica ha bajado un 5,4%. ¿Está el sector editorial en crisis?

Sí, lo está, como todos los demás sectores. Posiblemente al sector editorial -y al infantil y juvenil aún más- la crisis le llegó más tarde, pero ha terminado por llegarle también. Hoy en día se gasta menos que antes y los libros, a pesar de que muchos tengan precios ajustados, también lo notan. **Se edita menos porque se compra menos y porque, durante años, se ha publicado exageradamente**. No quisiera que editar menos fuera sinónimo de leer menos... Pero también lo es. Me gustaría pensar que la gente se presta más libros o que van más a las bibliotecas, pero por desgracia las cosas no van por ahí. Creo que se está perdiendo ese sentimiento de conexión con el libro que existía antes de forma mucho más natural. Hay que contagiar el amor al libro desde los colegios, desde las familias, desde los gobiernos. Leer no puede ser algo que hacen exclusivamente los frikis.

Hablaba con un escritor juvenil que decía que contra la industria de la literatura juvenil de los Estados Unidos y todo el *marketing* que hacen es muy difícil competir para los autores de aquí. También decía que como todos podemos leer traducciones y no se valora tanto un libro original, cómo está escrito en su idioma, los autores de aquí tienen que competir con los norteamericanos y se ven superados por ellos. ¿Cómo lo ve usted?

Creo que en España hay autores muy buenos pero no podemos reducirnos a leerlos solo a ellos. Creo que debemos leer obras de autores extranjeros, bien traducidas, y obras de autores españoles, bien escritas. Pero me parece necesario estar abiertos al mundo, saber también lo que se publica fuera. **Ni todo lo de fuera es malo ni todo lo de dentro, bueno.** Ahora, hoy en día sí es cierto que los editores no son nada arriesgados y prefieren publicar cosas que, de alguna manera, ya vienen testadas de antemano. Si han obtenido un gran éxito en el extranjero parece que aquí ya van más sobre seguro. Aunque no siempre sea así.

¿Cómo elegís los editores las novelas extranjeras que se traducirán a nuestro idioma?

En la actualidad existe un contacto muy directo con los editores extranjeros. Te mandan reseñas, catálogos de novedades a través de mails, y luego están las ferias, y las revistas especializadas, Internet... Un buen editor tiene que tener relaciones, estar informado de lo que se publica, de los ganadores de los principales premios de cada país, por ejemplo... Es algo que antes resultaba muy difícil, pero en la actualidad, en este mundo globalizado, realmente es muy sencillo.

Imagino que traducir es un proceso muy importante y delicado si se quiere alejarse lo menos posible de lo escrito originalmente por el escritor. ¿Con qué dificultades se encuentra a la hora de traducir novelas?

Si el libro del que partes te gusta, traducir es un trabajo hermosísimo. Muy costoso pero precioso desde mi punto de vista. Es escribir, no crear, pero sí recrear la obra de un autor al que admiras. Tienes que ajustarte al estilo del escritor, pero huir de la literalidad. **Decir lo mismo que dice él pero en un castellano que no suene a extranjero,** sin calcos de otras lenguas. Tiene también una parte detectivesca y periodística que me divierte mucho, esa búsqueda de documentación que te lleva a pasarte horas investigando cómo se denominan las distintas piezas de una armadura, por ejemplo. Lo triste es que la traducción está muy mal pagada y eso hace que muchos traductores lo hagan a destajo, sin emplear el tiempo que verdaderamente requiere.

Para acabar, ¿cómo valora el mundo del libro hoy en día, como escritora y como editora?

Es evidente que no puedo ser objetiva; es un mundo que me apasiona y siempre me he sentido muy feliz trabajando en él. Disfruto inventando historias, pero también sufro pensando si llegaré o no a los lectores. Cada libro es un nuevo examen que hay que pasar. Como editora, me encanta “enamormarme” de una obra, creer en ella. Para mí eso es lo más bonito de este trabajo: sentir que he contribuido a que esa obra que era solo de su autor llegue a ser de miles de personas. Los libros no son nada si no tienen lectores.

PATRIZIA CAMPANA, directora editorial de l'àrea Infantil i Juvenil del Grup 62

“Hi ha llibres que funcionen de seguida, llibres que triguen més temps i llibres que mai acaben de funcionar, siguin americans, catalans o xinesos”

El món del llibre no es pot entendre sense abordar les diferents parts que el componen. Hi ha vegades que experts en aquest àmbit han dit que el món editorial ha estat vivint una “bombolla editorial”, en la qual hi havia un excés d'edició de llibres. També, per la banda dels escriptors, hi ha qui fa una crítica al fet que els autors d'aquí hagin de competir amb els de la indústria dels Estats Units, veient-se superats per aquests. Aquests dos aspectes una mica controvertits, ja que és qüestió de punts de vista, són alguns d'alguns punts que s'han volgut parlar en la següent entrevista. Patrizia Campana és la directora editorial de l'àrea Infantil i Juvenil del Grup 62, que a la vegada pertany a Grupo Planeta. Grup 62 inclou avui en dia diversos segells editorials, tant catalans com castellans, i té “representació de tots els gèneres literaris i totes les modalitats d'edició”, tal i com ells mateixos es presenten. Sent aquest grup editorial un grup important i de referència dins el sector, és necessari poder parlar amb Patrizia Campana per tenir també la seva perspectiva des del seu àmbit.

Com és el seu dia a dia com a directora editorial d'infantil i juvenil del Grup 62?

Molt atafegada. Hi ha una part creativa però també hi ha moltíssima feina “burocràtica” i de gestió. Perdona, però és una pregunta massa genèrica, no faig cada dia les mateixes coses, és una feina molt dinàmica i també una feina col·lectiva, moltes persones estan implicades d'una manera o d'una altra en el procés de publicar un llibre i l'editor és d'alguna manera no només el que pren determinades decisions sinó també el que coordina moltes altres persones.

Com és exactament el procés d'edició d'un llibre? L'autor els l'envia i vosaltres, entre molts altres llibres, en trieu un i, a partir d'aquí, feu l'editing pertinent? O bé ja teniu uns acords establerts amb uns quants escriptors per anar publicant els llibres que van escrivint?

Vols dir com és el procés de contractació d'un llibre. No hi ha un únic model, cada llibre és un món. Hi ha autors que ens envien els seus manuscrits i nosaltres els llegim i decidim. Hi ha altres vegades que el manuscrit ens l'envia un agent literari o una editorial estrangera. O també es dona el cas que som nosaltres els qui anem a buscar un

autor i li proposem fer un llibre. Per exemple: volem fer un llibre amb la història de Sant Jordi i anem a buscar nosaltres l'autor i l'il·lustrador amb una idea molt concreta al cap. A vegades algunes editorials tenen acords de publicació amb determinats autors, encara que normalment l'editor pot decidir si el que se li presenta és prou bo per publicar o no. Altres vegades, senzillament hi ha autors que per tradició sempre treballen amb un editor, sense que hi hagi un acord escrit pel mig.

Com trieu els llibres que publicareu?

Com triem els llibres que publicarem? Segur que cada editor té el seu protocol mental per decidir si una cosa es publica o no. És l'essència de l'editor, no hi ha una fórmula exacta, **cadascú es construeix un camí personal determinat per l'experiència**, i el nas és important. En general puc dir-te que el criteri "m'agrada/no m'agrada" no és gairebé mai l'únic criteri que tens al cap, sinó també si allò que t'agrada té algunes possibilitat de vendre's, a menys que tu siguis el propietari de l'editorial, tinguis molts diners i no t'importi llençar-los.

No estem en un punt on les grans editorials, totes publiquen de tot, que teniu una oferta molt diversificada en cadascun dels segells editorials? En el sentit que potser seria millor apostar per una línia editorial i centrar-se en això i no voler oferir-ho tot?

No és cert que totes les editorials publiquin de tot. Hi ha editorials especialitzades en assaig, altres en novel·les i altres en llibres il·lustrats, etc. Una altra cosa són els grans grups, que tenen a dins seu moltes editorials (segells), cadascú dedicat a un determinat gènere. Dintre dels segells, la cosa també varia molt. **Si un segell és molt gran, és inevitable publicar coses molt diverses**, en col·leccions diferents per distingir-les, perquè és molt difícil sobreviure venent només, posem, novel·la negra espanyola. Si publiqués novel·la negra espanyola, és normal que també vulguis vendre novel·la negra d'altres països i que alguns anys no tinguis els èxits esperats i intentis eixamplar el teu ventall a la novel·la històrica, per exemple, o a altres tipus de novel·les.

Entre els llibres adolescents, n'hi ha molts que s'han portat al cinema. El fet que vagin unides pel·lícula i novel·la és un avantatge perquè vosaltres decidiu publicar el llibre?

Les pel·lícules, sense dubte, ajuden, però no sempre. Hi ha moltes pel·lícules que no han funcionat, com per exemple *Cazadores de sombras*. En tot cas es tracta d'un element més en la presa de decisió de contractar un llibre, però no és ni l'únic ni el determinant. Tingues en compte que quan comprem una novel·la normalment no sabem si es farà una pel·lícula i, a vegades quan t'ho diuen, després la pel·lícula no es fa. És molt comú a Hollywood.

Parlava amb un escriptor juvenil que deia que contra la indústria de la literatura juvenil dels Estats Units i tot el màrqueting que fan és molt difícil competir per als autors d'aquí. També deia que, com tots podem llegir traduccions i no es valora

tant un llibre original ni com està escrit en el seu idioma, els autors d'aquí han de competir amb els nord-americans sent superats per aquests. Com ho veu vostè això?

És una queixa que he sentit també, però la trobo una mica esbiaixada. És cert que el poder econòmic i cultural dels Estats Units és molt gran (la majoria de pel·lícules o sèries de televisió que veiem són americanes), però **és una realitat amb la qual s'ha de conviure i no només els escriptors catalans, sinó tots els escriptors del món** que no siguin anglosaxons. Les editorials catalanes publiquem també moltíssims autors catalans –recordo que el llibre més venut d'aquest Sant Jordi va ser un llibre català, *Algú com tu*, de Xavier Bosch, un gran èxit no superat per cap traducció americana–, i en el nostre cas en particular la nostra línia editorial és donar al lector, a ser possible, el millor de la literatura mundial, la que es fa a Catalunya i la que es fa en altres països, i donar-la a conèixer en català, intenció que sempre ha estat a la base del Grup 62 des de la seva fundació, i crec que ha tingut un paper important en la difusió de la llengua. En quant a la queixa sobre les traduccions, no l'entenc: **és una mica ofensiu de cara al col·lectiu de traductors, excel·lents**, que tenim a Catalunya, i que també estan reconeguts com a autors (i per això cobren un *royalty*). Una bona traducció és una traducció natural que es llegeix com si fos el seu idioma original, sinó no és una bona traducció.

Des d'aquí, haurien les editorials de donar més suport als autors autòctons i no anar cap a publicar allò segur, aquell llibre que ja ve avalat per l'èxit que ha tingut als Estats Units, per exemple?

En primer lloc voldria aclarir que en el camp de l'edició res no és mai segur. Inclòs allò que sobre el paper sembla un èxit assegurat pot ser un fracàs absolut, és important entendre això perquè sinó correm el risc de malinterpretar la feina de l'editor. **Quan nosaltres contractem un llibre estranger, en la gran majoria dels casos, aquest llibre encara no està publicat.** A vegades són manuscrits no definitius que triguen dos anys a veure la llum. Nosaltres fem una aposta esperant que aquell títol funcioni, però evidentment no ho sabem, no ens ve "avalat" per cap èxit. Quan l'èxit arriba, tu ja l'has publicat, o no. **Si esperes que vingui avalat, mai contractaries res**, perquè ja l'haurà contractat un altre (o no, però llavors és massa tard). Et faig un exemple: la trilogia dels *Jocs de la Fam* ha estat un gran èxit arran de les pel·lícules. Però la primera pel·lícula, que va començar a disparar les vendes, va arribar l'any 2012. Doncs bé, el llibre en català es va publicar l'any 2009. I l'havia contractat l'any 2008. Fins a la pel·lícula havia tingut unes vendes molt baixes, però després tot va canviar. Hi ha llibres que funcionen de seguida, llibres que triguen més temps i llibres que mai acaben de funcionar, siguin americans, catalans o xinesos. En conclusió, només puc dir-te que quan rebem un manuscrit, sigui "autòcton" o estranger, el nostre criteri sempre és l'excel·lència i la viabilitat del projecte des del punt de vista econòmic. Res més.

Segons dades de la Federación de Gremios Editores de España, la producció editorial a Catalunya l'any 2013 va ser de 8.747 llibres en català en front dels 21.755 llibres en castellà. Queda encara molt a fer des del sector editorial? És perquè es llegeix més en castellà que les mateixes editorials publiquen més en castellà, com un peix que es mossega la cua?

Es pot fer més pel mercat del llibre en català, però com a nota positiva sabem que en els últims anys el català ha augmentat la seva quota de mercat i, sense dubte, hem de seguir en el mateix sentit. Aquestes tendències són molt lentes i acaben donant fruit molt a poc a poc. **I no és cert en absolut que les editorials publiquem més en castellà** que abans: en els últims anys moltes editorials que publicaven només en castellà han començat a publicar també en català (Random House, Salamandra, Anagrama), justament perquè han vist que es tractava d'una part del mercat interessant des del punt de vista econòmic i per això ara "ens fan la competència". **Es llegeix cada vegada més en català, tot i que encara no és majoritari** (però estem millor que fa uns 10 anys, per exemple). I pel que fa als llibres infantils, la quota del català és molt alta, d'un 50% aproximadament.

Hi ha qui parla de la "bombolla editorial" que es viu en el sector, en la qual es publiquen més llibres dels que pot abastar el mercat, que hi ha un excés d'oferta. Què és el que està passant?

Hi ha hagut bombolla editorial, és cert, però la crisi la va desinflar. Continuen publicant-se molts títols, però han baixat respecte a anys anteriors. En el nostre grup ara es publiquen el 60% dels llibres que es publicaven l'any 2009, per exemple. Crec que anem pel bon camí.

Perquè, d'altra banda, segons l'informe d'El Sector del libro en España 2013-2015 publicat pel govern aquest abril, l'edició creix per primera vegada en els últims 4 anys, un 1,9% respecte l'any passat. Com valora totes aquestes dades des del Grup 62?

Molt positivament. Comencem a veure el final del túnel, però ens agradaria que les coses no fossin tan lentes. És un sector que ha patit molt i hi ha hagut molts acomiadaments, en general. Valorem també positivament que la quota de català hagi augmentat.

Seguint amb el mateix informe, les dades mostren que l'edició en paper ha crescut un 3,7% després de 4 anys consecutius de descens. Com percebeu vosaltres el futur del llibre: en paper o digital?

En paper i en digital, però sobretot en paper. Personalment, mai havia pensat que l'edició digital substituiria el paper. Ara les dades que ens arriben d'altres països on l'edició digital està més normalitzada (i on les vendes digitals s'han estancat) ens fan preveure que l'edició en paper seguirà sent el gruix del mercat.

**Quina és la seva valoració de la situació actual del món de la novel·la adolescent?
Què canviaria o milloraria?**

La novel·la juvenil està en el seu millor moment. És un camp on la creativitat és màxima, on hi trobes moltes coses originals i on les fronteres d'edat i de gènere han caigut. Hi ha autors excel·lents i novel·les formidables, molt més que abans. No hi millor moment per ser un editor infantil o juvenil.

ÀUREA REBULL i MÒNICA TORRALLARDONA, Casa del Llibre

“Som una llibreria gran i sí que hem de tenir best-sellers perquè és la demanda que hi ha”

L'Àurea Rebull fa quinze anys que treballa a Casa del Llibre. Al començament, portava la secció d'idiomes, ja que ha estudiat Filologia anglesa. Avui en dia treballa dins la secció de narrativa de la llibreria Casa del Llibre, del Passeig de Gràcia de Barcelona. Dins aquesta secció, l'Àurea porta més concretament l'àrea de literatura infantil i juvenil. Igual que ella, la Mònica Torrallardona també forma part de l'equip de narrativa i sempre ha portat l'àrea d'infantil i juvenil i, des de fa tres anys, també porta còmic. La Mònica va estudiar Magisteri infantil i diu que es dedica a aquest món “perquè li encanten els llibres i el tracte amb la gent”.

Cal dir que, si hi ha uns dies en els quals les llibreries no donen a l'abast, aquests són els previs a Sant Jordi, ja que, com elles indiquen: “És molt difícil poder-nos dedicar a tasques que no siguin atendre els clients, arreglar les seccions i col·locar”. Per això mateix l'entrevista que hi ha a continuació s'ha realitzat per correu electrònic, ja que al final era el que resultava més viable. És per aquest motiu que les respostes a les preguntes no són individuals, sinó que són les que van acordar les dues entrevistades i que van escriure conjuntament.

Quin és el llibre més venut aquest últim any entre el públic adolescent?

Les dades exactes no les tenim, però segur que *After* aquest any ha sigut dels més venuts.

Quin és el gènere més venuts entre els adolescents?

Gènere romàntic (tipus *Blue Jeans* i més eròtic, tipus *After*) i també distopies (*Divergent*, *Corredor Laberint* i encara els *Jocs de la fam*).

En els últims anys hi ha hagut un boom de les novel·les de ciència-ficció, de caire distòpic o d'éssers sobrenaturals. Podríem dir que aquest cicle ara va de baixada?

Les novel·les d'éssers sobrenaturals sí han baixat, després de les sagues *Crepuscle* i similars, però les distopies encara estan molt de moda.

És la nova moda entre les adolescents joves el gènere romàntic-eròtic, capitanejat per *After*, a l'estil de *Cinquenta sombras de Grey*?

Sí que és moda i suposem que, com ha passat en altres gèneres, sortiran més llibres del mateix estil.

Quan un jove lector us compra un llibre, acostuma a ser un dels que està de moda, ja sigui una trilogia de fantasia o romàntica, o encara tenen un pes important els clàssics entre els adolescents?

En general, els adolescents compren llibres que estan de moda. També ens trobem que hi ha molts *blogs* de literatura juvenil fets per adolescents, en els quals són ells mateixos qui recomanen llibres que són diferents. Els clàssics es venen per a nois molt lectors, perquè són llibres recomanats d'escola o per recomanació dels pares.

Entre els llibres adolescents, n'hi ha molts que s'han portat al cinema, el fet que vagin unides pel·lícula i novel·la és una ajuda a l'hora de vendre?

Sens dubte. A més a més, si una saga ja ha sortit fa temps i se'n fa la pel·lícula, el llibre torna a remuntar en vendes.

En aquest sentit, com ha canviat l'estratègia de vendes dels llibres a nivell de publicitat i màrqueting?

Es fan moltes campanyes, cartelleria, merchandising, falques publicitàries... Cal destacar també la importància que tenen actualment les xarxes socials, ja que fan que un llibre es conegui molt més. És el cas dels *bloggers* o els *youtubers*. Alguns exemples d'aquest serien: *El libro troll*, *Wigetta*, *AuronPlay*, etc.

En una llibreria, qui decideix quins llibres s'exposaran a primera vista davant del públic (ja sigui en una taula o en l'expositor principal)? Per qui ve marcat?

Si bé es cert que hi ha campanyes pactades i que s'han d'exposar, també ho és que els llibreters tenim el nostre propi criteri a l'hora d'exposar i recomanar llibres. També depèn de les vendes dels llibres (dels top més venuts) i de la quantitat que ens arriba.

Hi ha una sèrie de llibres importants i "best-sellers" que són els que trobarem a totes les llibreries. No fa això, a vegades, que les grans llibreries s'assemblin massa entre elles a ulls del client? No podria ser beneficiós utilitzar una estratègia de diferenciació del producte (o bé cultural en aquest cas) i que cada llibreria competís en el seu mercat en comptes de competir totes en tot?

En el nostre cas, nosaltres som una llibreria gran i sí que hem de tenir best-sellers perquè és la demanda que hi ha. Però, dins de les pròpies seccions, som especialistes i fem les nostres pròpies campanyes i recomanacions literàries. A més, pel client és ben rebut el fet de tenir llibres sobre molts temes. És a dir, que el client pugui tenir una

novel·la adolescent per al nen i també el mètode d'anglès de l'escola per al mateix nen. O bé que pugui tenir el manual de dret per al professional del sector.

Diríeu que es venen més llibres per a adolescents escrits per autors estrangers que per autors d'aquí?

No necessàriament. Els autors estrangers potser són més coneguts a nivell general i en llibres tipus sagues. Però hi ha autors nostres com ara la Laura Gallego, el Carlos Ruiz Zafón, el Javier Ruescas, Blue Jeans, la Gemma Lienas, la Care Santos, el Jordi Sierra i Fabra...que també tenen el seu públic.

Arran de la crisi, diverses llibreries de renom s'han vist obligades a plegar. Creieu que el concepte de llibreria s'hauria de reinventar i apostar per llibreries amb "valor afegit" (ja sigui una llibreria que, a més, és una cafeteria, o una llibreria on pots quedar-t'hi llegint fins que et decideixis, per exemple)?

Certament han plegat moltes llibreries, però també n'han obert moltes d'altres: més petites, amb un fons reduït i més personal. Són llibreries que ofereixen o bé un petit servei gastronòmic o tallers o bé articles de papereria (tipus *scrapbooking*). En el nostre cas ens anem reinventant constantment: oferint productes que no són llibres, fent Contacontes o tallers de manualitats.

Casa del Llibre ofereix a la seva web els llibres tant en format paper com en format *Ebook*. Esteu notant una tendència de canvi en les vendes o, pel contrari, els llibres en digital no han calat tant com es podria haver pensat en un primer moment?

En un principi sí que es venien molts aparells *e-readers*, però és veritat que la venda d'*e-books* no és tanta, degut a la pirateria sobretot. Però creiem que els dos formats conviuen força bé. Veurem què passa en les pròximes generacions...

Quina és la vostra valoració de la situació actual del món de la novel·la adolescent?

Que està en alça i, a més, tenim el concepte de literatura *crossover*, que fa referència a les novel·les que poden llegir tant adolescents com adults.

Quins aspectes canviaríeu o milloraríeu del món literari per adolescents?

Al món literari hi ha oferta per tothom i per tots els gustos: es fa novel·la juvenil cada cop més reconeguda i amb més prestigi.

Conclusions

Després de les entrevistes realitzades i posant-les en relació amb el marc teòric, s'han arribat a una sèrie de conclusions, seguint la línia de recerca que s'havia plantejat al principi del treball, en la qual es tractava la novel·la adolescent des de la perspectiva del llibre com a bé cultural, com a producte i des del punt de vista dels hàbits lectors.

Pel que fa al llibre entès com a bé cultural, hem vist que la clau de l'èxit de la novel·la entre adolescents no radica en cap fórmula definida, sinó que és una suma de molts elements que, sovint, tampoc estan en la mà del propi escriptor. En el que sí que coincideixen els diversos entrevistats és que els adolescents busquen **llibres on poder-s'hi veure reflectits** i on s'hi tractin temes del seu interès. És important que el llibre arribi a connectar amb l'adolescent que el llegeix, ja sigui perquè hi apareix un personatge que li cau simpàtic o perquè les idees que té el protagonista connecten amb el jove lector. Tot això sense que l'escriptor pretengui donar **cap lliçó de moral**, sinó que parli des del punt de vista d'algú que estigui al mateix nivell que el lector adolescent.

La lectura en l'etapa adolescent esdevé una part important del procés de formació i aprenentatge. Tots els entrevistats coincideixen en el fet que la lectura és **important en el creixement personal del jove**, que té un paper molt important dins el procés de maduresa de l'adolescent i que són les lectures que fem de més petits les que ens marquen més. A la vegada, també fan descobrir nous mons als adolescents i els permet viatjar a llocs que els són desconeguts fins a aquell moment, de tal manera que el llibre els ajuda a augmentar el seu bagatge cultural que, d'altra banda, potser no aconseguirien d'una altra manera.

No solament representa una font d'aprenentatge pel jove lector, sinó que la lectura també ajuda en l'adquisició d'habilitats lingüístiques i d'expressió oral. És a dir, de les diferents entrevistes se'n desprèn que **l'hàbit lector ajuda a millorar la comprensió lectora**, així com proveeix d'eines que milloren **l'expressió oral**, en el moment que es practica aquesta lectura en veu alta, en format compartit. També contribueix a una millora de **l'expressió escrita** i proporciona un ventall més ampli de vocabulari a la persona que llegeix habitualment.

A nivell d'hàbits, s'ha vist que tendim a llegir de manera fragmentària, en el sentit que es llegeixen coses curtes i molt per sobre. De les entrevistes es pot extreure que avui en dia entre les novel·les per a adolescents es tendeix a rebaixar la qualitat literària i a simplificar-les. Es pot observar que l'ús habitual que en fem de les noves tecnologies i de les xarxes socials té certa repercussió en la manera que consumim els textos i, per extensió, la manera en què llegim les novel·les. En el cas de la literatura adolescent, passa el mateix però, a més a més, això ve acompanyat pel fet que els propis lectors sembla que **hagin anat perdent el costum de realitzar lectures complexes** i que, per això mateix, el nivell literari per a adolescents s'ha anat rebaixant.

En aquest sentit, una altra conclusió que es pot extreure és que la família i l'escola són agents molt importants en l'adquisició de l'hàbit lector. La família perquè constitueix un primer estadi d'apropament a la lectura, ja que si els nens veuen llegir a casa, serà més probable que s'acostin a la lectura. Tot i així, diversos entrevistats opinen que tampoc hi té una relació directa, ja que a vegades els fills fan el contrari que el que veuen fer a casa, ja sigui emprant l'hàbit lector o al contrari. D'altra banda, l'escola sí que esdevé clau en el foment de la lectura, és quelcom en què tots els entrevistats hi estan d'acord.

En relació al paper de l'escola, una realitat que es fa palesa és que les escoles es prenen seriosament la lectura i la comprensió lectora però, en canvi, sembla que igualment **són necessàries noves formes d'aproximació a l'hàbit lector**, més enllà d'establir unes lectures obligatòries o prescriptives i fer-ne una sèrie de preguntes per avaluar el que s'ha entès o més enllà de treballar la lectura des de l'assignatura de llengua i prou. Tot això es podria lligar amb el que comentava l'autora Teresa Colomer (explicat en el Marc Teòric d'aquest mateix treball) sobre la relació que hi ha "entre l'èxit de la formació lectora de l'alumnat i l'actitud mateixa de l'ensenyant com a professional".

De les diferents entrevistes se'n desprèn que caldria trobar noves maneres més creatives d'apropar la lectura als estudiants i que tot el conjunt de la societat treballi perquè això sigui possible, no només l'àmbit escolar. Es tractaria més aviat de que la societat en general tingués més present la importància de llegir, ja que aquesta està present en tots els àmbits de la vida. En aquest sentit, **les noves tecnologies podrien ser una eina** d'ajuda en la tasca d'incentivar la lectura entre els adolescents. Ja que aquest ja són nadius digitals, una de les entrevistades proposa fer servir aquesta oportunitat per atrapar-los en la lectura a través de la socialització d'aquesta. La lectura és una activitat individual i mitjançant aquesta socialització potser es podrien aconseguir noves vocacions lectores.

També s'arriba a la conclusió que no cal obligar els nens a llegir un llibre determinat, sinó que seria més convenient deixar-los que triïn i puguin descobrir el gust per la lectura. És a dir, l'important és **que obtinguin plaer de la lectura** per tal que després segueixin amb l'hàbit, perquè l'hàbit per si sol no es manté al llarg del temps si a l'alumne no li resulta una activitat plaent.

Pel que fa al llibre vist com a bé de consum que forma part d'un sector econòmic, s'observa que els diferents entrevistats creuen en la continuïtat del llibre en format paper, almenys a curt termini, tot i que hi ha un cert pes del llibre digital en diferents àmbits sí que la venda de llibres digitals es manté estable i tampoc es perfila com quelcom que pugui desbancar el llibre de paper.

D'altra banda, un problema que existeix en el món del llibre és la pirateria i les descàrregues il·legals de llibres, la qual cosa dificulta els guanys que obtenen els diferents escriptors entrevistats. Hi ha qui assumeix que no es pot anar contra la pirateria i el que s'hauria de fer és que les companyies telefòniques assumissin el cost de les baixades de llibres per Internet i hi ha qui apunta com a idea la tècnica

publicitària de l'emplaçament del producte dins les novel·les, a l'estil del que passa en algunes sèries de televisió. Malgrat tot, el problema de la pirateria sembla una qüestió delicada i difícil d'abordar, la solució de la qual no sembla ràpida de trobar a curt termini.

Una altra conclusió que podem extreure és que la crisi ha afectat el món literari, igual que a la resta de sectors, però que concretament el llibre infantil i juvenil és a on va trigar més a afectar. S'observa que la crisi del sector editorial també ve donada pel fet que s'havia viscut "una bombolla editorial", en la qual s'editava massa per la quantitat de públic lector que hi havia i que ja era una cosa que venia de fa temps. Avui en dia, segons els entrevistats, el sector comença a veure la llum i està sortint de la crisi.

I no podem oblidar un concepte que ha aparegut en una de les entrevistes: **l'adaptabilitat**. L'èxit de les llibreries passa per la seva capacitat d'adaptació en un entorn canviant i aquesta adaptabilitat és extrapolable a altres aspectes. Les noves tecnologies i Internet es perfilen com una arma de doble tall, ja que poden ser quelcom que resti qualitat a l'activitat lectora però, alhora, poden ajudar a fomentar la lectura i apropar-la als adolescents. Aquest pot ser un camí a tenir en compte, si es vol aconseguir una societat més lectora en un futur proper. Els adolescents d'avui en dia seran els adults de demà i el que rebin i aprenguin en la seva etapa de formació serà el que formarà la nostra societat.

Bibliografia

BAYE i altres, 2003, citat per Colomer, 2008 a *Entre la normalitat i el desinterès. Els hàbits lectors dels adolescents*. A: COLOMER, T (coord.). *Lectures adolescents*.

Barcelona: Graó, pàg. 43.

BAUDELLOT, CARTIER i DETREZ, 1999, citat per Manresa, 2013 a *L'univers lector adolescent. Dels hàbits de lectura a la intervenció educativa*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, pàg. 77.

COLEMAN, J.C. ; HENDRY, L. B. (1999). *Psicología de la adolescencia*. Madrid: Ediciones Morata.

COLOMER, T. (2008). *Entre la normalitat i el desinterès. Els hàbits lectors dels adolescents*. A: COLOMER, T (coord.). *Lectures adolescents*. Barcelona: Graó, 19-57.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2007). Diccionari de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans [en línia, consultat: 31/5/2015]

HALPERÍN, J. (2012). *La entrevista periodística*. Aguilar.

MANRESA, M. (2013). *L'univers lector adolescent. Dels hàbits de lectura a la intervenció educativa*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.

MINISTERIO DE EDUCACIÓN, CULTURA Y DEPORTE. GOBIERNO DE ESPAÑA (2013). *PISA 2012. Programa para la Evaluación Internacional de los Alumnos*. Madrid: Instituto Nacional de Evaluación Educativa.
<http://www.mecd.gob.es/dctm/inee/internacional/pisa2012/presentacionpisa2012.pdf?documentId=0901e72b81787b13> [informe en línia, consultat: 22/5/2015]

PETIT, M., 2003, citat per Silva-Díaz, 2008 a *Entre l'escrit i un mateix: realisme juvenil i construcció d'identitats*. A: COLOMER, T. (coord.). *Lectures adolescents*. Barcelona: Graó, pàg. 185.

SÉNÉCHAL, 2006, citat per Manresa, 2013 a *L'univers lector adolescent. Dels hàbits de lectura a la intervenció educativa*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, pàg. 47.

SILVA-DÍAZ, M^a. C. (2008). *Entre l'escrit i un mateix: realisme juvenil i construcció d'identitats*. A: COLOMER, T. (coord.). *Lectures adolescents*. Barcelona: Graó, 183-194.